alice miller

CĂDEREA ZIDULUI TĂCERII

PSIHOLOGII

De aceeași autoare,
la Editura Nemira a apărut:

Revolta trupului

Născută în Polonia și educată în Elveția, psihoterapeuta ALICE MILLER a scris numeroase cărți despre cauzele și consecințele traumelor din copilărie. Printre cele mai cunoscute cărți ale sale: *Am Anfang war Erziehung* (1980), *Wege des Lebens. Sieben Geschichten* (1998), *Du sollst nicht merken. Variationen über das Paradies-Thema* (1998), *Evas Erwachen. Über die Auflösung emotionaler Blindheit* (2001) etc.

alice millner

CĂDEREA ZIDULUI TĂCERII

Traducere din limba germană
DANA VERESCU

NEMIRA

Coperta colecției: Dana MOROIU, Corneliu ALEXANDRESCU

traduki

Această carte a fost publicată cu sprijinul TRADUKI, o rețea dedicată literaturii, înființată în urma colaborării dintre Ministerul Federal pentru Afaceri Europene și Internaționale al Austriei, Ministerul Afacerilor Externe al Germaniei, fundația culturală elvețiană Pro Helvetia, KulturKontakt Austria, Institutul Goethe, Agenția Literară Slovenă JAK și fundația S. Fischer.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MILLER, ALICE
Căderea zidului tăcerii / Alice Miller ; trad.: Dana Verescu. - București : Nemira Publishing House, 2010
ISBN 978-606-579-020-9

I. Verescu, Dana (trad.)

159.9

Alice Miller
ABBRUCH DER SCHWEIGEMAUER
© Suhrkamp Verlang Frankfurt am Main, 1998
Ediția românească a fost publicată
prin intermediul Agenției Literare Livia Stoia
© of the translation: S. Fischer Foundation by order of Traduki

© Nemira, 2010

Lector: Ecaterina DERZSI
Tehnoredactor: Stelian BIGAN

Tiparul executat de FED PRINT S.A.

Orice reproducere, totală sau parțială, a acestei lucrări, fără acordul scris al editorului, este strict interzisă și se pedepsește conform Legii dreptului de autor.

ISBN 978-606-579-020-9

„Scoală, jelește-te în timpul nopții, la început de strajă; varsă-ți inima ta ca apa înaintea feței Celui Atotstăpânitor. Către El ridică mâna ta pentru viața pruncilor tăi, care se prăpădesc de foame la colțul tuturor ulițelor."

INTRODUCERE LA EDIȚIA NOUĂ, COMPLET REVIZUITĂ (2003)

În ultimii ani, problema maltratării copiilor pare să capete în sfârșit atenția pe care o doream de mult timp. Firește că temerile și împotrivirile prezentate de mine, care se referă la tema copilăriei, nu au dispărut cu totul. Dar nu se mai poate nega faptul că se publică și se vorbește mult pe această temă. Cel puțin astăzi vreau să plec de la premisa că în practica analistului, psihiatrului și a altor terapeuți s-au schimbat câteva lucruri. Numeroși colegi relatează despre experiențele lor cu noile concepte terapeutice, care se referă la semnificația istoriei de viață memorate de corp și la emoțiile blocate. În orice caz, astăzi se poate constata că unele dintre tabuurile pe care am încercat, în mod provocator, să le ating în această carte și-au pierdut între timp forța, că unii specialiști și mass-media abordează tema copilăriei cu mai puțină teamă.

De la apariția *Căderii zidului tăcerii*, în anul 1990, mi-au scris mulți oameni, cărora tocmai această carte le-a dat curaj să apere adevăruri pe care le simțeau de multă vreme, fără a le lua destul în serios, care le trezeau multe emoții și îi provocau să gândească. Aceste scrisori m-au motivat să prelucrez textul care îmi părea depășit pe alocuri.

În prima ediție, de acum 13 ani, titlul cărții a exprimat o speranță de-a mea. Acum el indică o realitate. „Zidul tăcerii" există încă în inimile și în

teama oamenilor, care în copilărie au fost abuzați, chinuiți sau „doar" ignorați. Dar mulți dintre ei lucrează la dărâmarea acestui zid. Cei mai mulți oameni care au crescut în teroare trăiesc încă cu frica de atunci, de a fi pedepsiți de părinți, dacă întrevăd adevărul. De aceea ei nu pot privi clar faptele părinților lor, nu le pot judeca și le este greu să se elibereze de consecințele maltratărilor suferite. Ba chiar își idealizează părinții, „educația severă" care le-a fost dată. Dar în ultimul timp nu mai fac toți asta. Mica minoritate crește pe nesimțite. Fostele victime ale maltratărilor suferite în copilărie nu mai tac, ele încep să povestească despre copilăria lor și găsesc sprijin și confirmare în grupuri de oameni care, de asemenea, s-au hotărât să spună pe nume infracțiunilor comise asupra copiilor, ei nu mai vor să le ascundă idealizându-le, ci vor să-și exprime revolta, deoarece au înțeles ce preț mare, în privința sănătății și vitalității, au fost nevoiți să plătească pentru această minciună toată viața.

Astfel, titlul acestei cărți devine legitim abia astăzi, în noua ediție revizuită. Cruzimea educației tradiționale a fost recunoscută deja public, de când 11 state europene au interzis prin lege bătaia copiilor mici. Nu mai poate dura mult până când absurditatea bătăii copiilor „pentru binele lor" va fi conștientizată de oamenii de pretutindeni. Ne găsim deja pe această cale, printre altele pentru că acum este dovedit de cercetările pe creier că pedepsele corporale la preșcolari pot duce la deteriorări ireversibile în dezvoltarea cerebrală. Chiar dacă Biserica și fundamentaliștii oricărei confesiuni se poartă ca și cum nu ar exista aceste informații – ele nu mai pot fi îngropate, în epoca calculatoarelor. Nici măcar strigătele sectanților și fanaticilor religioși nu mai pot acoperi această cunoaștere.

Populația nu mai este împărțită în oameni care au fost maltratați cândva și cei care nu au fost maltratați (cei mai mulți dintre noi am crescut în sistemul pedepselor), ci mai degrabă între fostele victime, inconștiente, și supraviețuitorii conștienți ai așa-numitei „violențe pedagogice". Aceasta nu era altceva decât folosirea copiilor în scopul descărcării propriilor tensiuni emoționale. Cum aceste tensiuni ale părinților nu sunt însă altceva decât prețul pe care ei îl plătesc pentru reprimarea propriilor suferințe din

copilărie. O analiză aprofundată poate cu timpul să schimbe din temelii această stare de spirit.

Această evoluție se poate observa pe forumurile „ourchildhood", care există acum deja în mai multe limbi pe internet. Pe website-ul meu, www.alice-miller.com, se află linkurile spre forumul de limbă germană, internațional (engleză) și francofon. În ele se vede clar cu câtă sinceritate și curaj se lucrează împotriva zidului tăcerii și pentru renunțarea la minciuni, pe care societatea noastră le iubește, fără a observa cum acestea o distrug.

Informațiile oferite la prima mână în aceste forumuri deschid cititorului ochii pentru fenomene și conexiuni care rămân încă puternic tabuizate. Cât de mult influențează acest lucru psihologia, biografia și literatura am arătat în cartea mea, *Trezirea Evei*. Când în romane apare situația tragică a unui copil care este supus adulților doritori de putere (și inconștienți), atunci această relatare este transformată deja de autorul adult în „artă". În forumuri nu se prepară nimic. Acolo pulsează viața adevărată a oamenilor de diferite vârste. După părerea mea, aceasta este baza pentru cunoașterea adevărată. Numai astfel poate crește conștiința care contribuie la stoparea unei crime până nu demult legitime.

CUVÂNT ÎNAINTE

Adevărul despre copilărie, așa cum a trebuit să o trăim mulți dintre noi, este de neconceput, revoltător, dureros, nu rareori monstruos și mereu reprimat. A experimenta acest adevăr dintr-odată și a asimila această cunoaștere este pur și simplu imposibil, chiar dacă ne dorim asta cu ardoare. Capacitatea organismului uman de a suporta dureri este, pentru propria protecție, limitată, și toate încercările care nu iau în seamă aceste limite și ridică cu forța reprimarea au doar efecte negative și deseori periculoase, ca orice altă formă de violare.

Consecințele unui eveniment traumatic, cum este un abuz, pot fi dizolvate doar dacă toate fațetele traumatice ale acestui eveniment pot fi trăite, articulate și judecate în cadrul unei terapii protectoare.

În ultimele decenii au existat diferite încercări periculoase de a anula consecințele traumelor din copilărie într-un mod violent, dar toate au eșuat. Tratamentul cu LSD, hipnoză și traiul în izolare nu numai că nu au dus la integrarea adevărului personal, ci foarte frecvent au dus la o evadare și mai puternică din el, în forme noi de apărare, cum sunt ideologiile, dependențele și alte tipuri de negare.

Mulți oameni tineri care au experimentat drogurile psihedelice, din curiozitate și din nevoie, au avut parte de o experiență înspăimântătoare, în același timp descurajantă și foarte nebunească, experiență care mai târziu le-a închis accesul spre o terapie protectoare și eficientă. În anumite

situații, s-au văzut expuși brusc, pe nepregătite, neprotejați, ororii copilăriei lor, în imagini simbolizate, fără referire la realitate, și în niciun caz nu au vrut să se mai expună încă o dată, mai târziu, *acestei* experiențe. De fapt, pe bună dreptate. Dar ei nu știau că ceea ce au trăit și ceea ce le-a fost vândut ca terapie era de fapt opusul terapiei: o traumatizare care a cimentat rătăcirea din copilărie cu ajutorul conținuturilor simbolice și care a lăsat în urmă o versiune rigidă a copilăriei lor, greu de dizolvat.

Consecințele unor astfel de experiențe sunt regretabile, deoarece cei afectați vor avea încredere de acum înainte mai degrabă în minciuna dependenței, a medicamentelor sau a teoriilor false și nu în adevăr. Ei nu bănuiesc că *ar putea*, într-un proces lent, să suporte adevărul și că numai acest lucru îi poate ajuta pe termen lung.

Construim ziduri înalte pentru a ne feri de faptele dureroase, pentru că nu am învățat niciodată că putem trăi într-un anume mod cu această cunoaștere. „De ce ar trebui să facem asta?", ne putem întreba. „Ce a fost a fost. De ce trebuie să ne ocupăm de asta?" Răspunsul la această întrebare este foarte complex. În această carte încerc să arăt, cu ajutorul diferitelor exemple, de ce noi, atât ca indivizi, cât și ca societate, nu putem și nu avem voie să renunțăm la adevărul privind propria copilărie.

În spatele zidului care trebuie să ne protejeze de istoria acestei copilării se mai află încă și acum copilul abuzat care eram și care odinioară a fost părăsit și trădat. El așteaptă ca noi să găsim curajul să-l ascultăm. El vrea să fie protejat, înțeles și eliberat din izolarea, singurătatea și mutenia sa. Dar acest copil, care așteaptă atât de mult înțelegerea, atenția și grija noastră, nu are doar nevoi care trebuie împlinite. El are și un dar pentru noi, de care noi avem mare nevoie pentru a trăi cu adevărat și pe care nu-l putem cumpăra de nicăieri și pe care numai el ni-l poate da. Este darul adevărului, care înseamnă o eliberare din închisoarea opiniilor distructive și a minciunilor sigure, este, în cele din urmă, darul siguranței pe care ne-o dă integritatea recâștigată. Copilul așteaptă doar să fim pregătiți să ne apropiem de el, pentru a demola zidul, cu ajutorul lui.

Mulți oameni nu știu asta. Ei suferă de simptome chinuitoare și cer sfatul medicilor, care, ca și ei, resping cunoașterea necesară. Ei urmează acest sfat, de exemplu suferă operații grele și complet inutile sau îi fac pe alții să sufere. Sau consumă somnifere pentru a nu fi tulburați de vise care le pot aminti de copilul care așteaptă în spatele zidului. Dar copilul nu se poate exprima decât în limbajul insomniei, al simptomelor corporale și al depresiei, cât timp îl condamnăm la tăcere. Pastilele și drogurile nu pot face nimic, ele nu fac decât să producă și mai multă confuzie adultului.

Mulți știu de mult acest lucru și totuși nu se pot ajuta. Unii simt că reprimarea traumelor din copilărie le otrăvește viața; ei recunosc că această reprimare a fost necesară cândva pentru copil, pentru a-i asigura supraviețuirea, deoarece organismul mic ar fi trebuit altminteri să moară de durere. Unii încep să bănuiască faptul că menținerea reprimării la adult are consecințe distrugătoare. Dar ei sunt de părere că trebuie să se împace cu asta, pentru că nu cunosc nicio altă variantă. Ei nu știu că este posibil, într-un mod nepericulos, în decursul unui proces lung, să anuleze reprimarea din copilărie și să învețe să suporte adevărul. Nu brusc, nu prin intervenții violente, ci lent, ținând cont de fiecare semn de rezistență.

Ceea ce este valabil pentru terapia individului este valabil și pentru dezvoltarea conștiinței societății. Nici aici adevărul monstruos despre cauzele și consecințele abuzului copiilor și despre locurile de naștere ale violenței nu poate fi spus dintr-odată, ci treptat (cf. Alice Miller, *Am Anfang war Erziehung*, 1980; *Das verbannte Wissen* și *Der gemiedene Schlussel*, 1988 a + b). Vreau să arăt acest lucru printr-un exemplu din propria mea muncă de lămurire: după apariția primelor trei cărți ale mele, la începutul anilor '80, câteva ziare și reviste mi-au cerut un articol. Dar imediat ce am anunțat că voi scrie despre violența în familie, interesul privind o colaborare cu mine s-a stins complet. Singura excepție a fost redactorul revistei *Brigitte*, care a putut să publice în 1982 articolul meu despre abuzul sexual al copiilor, împotriva rezistenței câtorva colegi de breaslă. Articolul a purtat titlul: „Fiicele nu mai tac" și mai târziu a fost publicat într-o ediție nouă a cărții *Nu trebuie să observi*. El relatează despre curajul câtorva femei americane de

a face publice poveștile rănilor grele suferite în copilărie, pentru a nu mai trăi singure cu acest secret groaznic și distrugător, dar și pentru a ajuta alte femei să lucreze la dărâmarea zidului tăcerii, cu ajutorul căruia societatea se protejează de cunoașterea copilăriei. Aceste femei au recunoscut că așa-zisa protecție oferită de acest zid are un efect distrugător asupra supraviețuitorilor abuzurilor din copilărie și că numărul acestor supraviețuitori cuprinde mai mult de jumătate din întreaga populație.

În acele vremuri tema abuzului sexual al copiilor era un tabu absolut în Germania, iar efectul articolului a fost asemănător spargerii unui baraj. Sute de femei din toate straturile sociale au scris redacției și mie personal. Ele au povestit despre maltratările brutale din copilărie și de zidul tăcerii care le separa de aceste evenimente și astfel de o mare parte din personalitatea lor. Toate aceste scrisori erau străbătute, ca de un refren, de aceeași frază: „Este prima dată când relatez despre asta." Cele mai multe au completat: „Puteți să-mi publicați povestea, pentru ca alte femei care au trăit asta să afle că nu sunt singure, căci până la articolul dumneavoastră credeam că doar mie mi s-a întâmplat așa ceva. Dar vă rog, în niciun caz nu pomeniți numele meu." Cele mai multe dintre femei erau căsătorite, mame ale mai multor copii, multe dintre ele trecuseră prin diverse „terapii", dar nu îndrăzniseră să discute despre trauma din copilărie nici cu soțul, nici cu terapeutul. Ceea ce le-a marcat viața, ceea ce le-a amenințat în imaginație și le otrăvea trebuia tăcut sub tăcere complet, pentru că nicăieri în mediul lor nu găsiseră vreun „martor cunoscător" care să le facă posibilă cel puțin o eliberare parțială de acest secret izolant – chiar dacă ar fi fost vorba doar de o simplă discuție despre chinurile suferite. Fiecare dintre aceste femei mi-a apărut ca o fetiță în fața unui zid înalt în care nu se află nici măcar cea mai mică deschizătură care să-i ofere fetei, în singurătatea ei, măcar o speranță cât de mică.

1. Un rol asemănător „martorului ajutător" din copilărie poate fi jucat la maturitate de „martorul cunoscător". Prin acesta înțeleg un om care cunoaște consecințele chinurilor și maltratărilor copiilor. De aceea el poate

fi alături de acest om tulburat, poate fi empatic și îl poate ajuta să înțeleagă mai bine sentimentele proprii și ininteligibile de teamă și leșin, pentru a putea percepe mai bine opțiunile adultului de astăzi (cf. și *Das verbannte Wissen*, p. 214).

De atunci s-au schimbat multe. Mai întâi s-a fondat în Berlin grupul de autoajutorare „Apa sălbatică", al cărui exemplu a fost urmat de apariția altor grupuri asemănătoare în toată țara. Zidul tăcerii nu mai este la fel de inexpugnabil ca acum 20 de ani – cel puțin în ceea ce privește abuzul sexual al fetelor.

Fără ajutorul mișcării feministe, această dezvoltare rapidă nu ar fi putut fi posibilă. Ei trebuie să-i mulțumim că tribunalele și opinia publică au devenit atente la singurătatea victimelor. Grozăviile care până acum păreau de la sine înțelese au fost dezvăluite. Dar nici măcar mișcarea feministă nu a putut înlătura dintr-odată toate legăturile de pe ochi – lucru de înțeles de altfel.

Pentru a recunoaște un adevăr monstruos din trecutul nostru colectiv și pentru a-l putea integra avem nevoie de mult timp, ca în terapie. Altfel apare pericolul ca reprimarea să fie întărită. Avem încă nevoie de iluzii, sprijin, cârje pentru a ne confrunta tot mereu cu alte aspecte dureroase ale adevărului, până când să putem percepe întreaga dimensiune a situației copilului.

De aceea mișcarea feministă nu a putut să renunțe la unele iluzii atunci când a adus în discuție abuzul sexual al fetelor; ea a avut nevoie în special de iluzia că mamele ar fi nevinovate de această crimă. Mi s-a părut că revistele feministe nu se împăcau bine cu cărțile mele, deoarece eu nu eram dispusă să-i fac doar pe bărbați răspunzători pentru abuzuri, ci insistam asupra faptului că ambii părinți erau datori să sprijine și să iubească copilul maltratat și că o mamă protectoare nu ar fi permis abuzurile (cf. Alice Miller, 1988 a + b).

Între timp și mișcarea feministă a atins o treaptă la care iluzia că doar bărbații sunt violenți cu copiii a fost demontată.

O feministă mi-a trimis rezultatele cercetării ei sociologice privind bărbații tineri care își ispășesc pedepse în închisoare, pentru că au atacat pe stradă femei și le-au violat. Violul și umilirea femeilor anonime nu au nimic de-a face cu sexualitatea, deși acești bărbați sunt numiți infractori sexuali. Ei acționează din răzbunare pentru propria neajutorare și lipsă de apărare suferită cândva și total înăbușită, pe care o reprimă mai departe pe socoteala altora.

S-a constatat că toți acești bărbați au fost violați în copilărie de mamele lor, fie cu ajutorul practicilor sexuale deschise, fie cu clisme, fie prin ambele metode. Copilul a fost mereu ținut în șah, prin diverse practici perverse, fără ca el să fi avut cea mai mică șansă de apărare.

Acum 30 de ani, clismele treceau drept o metodă medicală, deși în principiu reprezintă un viol, o metodă care menține activitatea naturală a colonului copilului sub controlul adultului. Pentru a vedea clar acest lucru și pentru a putea expune această formă de comportament distructiv este nevoie de o conștiință deschisă a sociologului. Aparent această femeie sociolog nu trebuia să protejeze mamele, prin urmare nu trebuia să mascheze adevărul.

Nu doresc nici pe departe ca prin acest indiciu privind trecutul făptașilor să le scuz comportamentul. Căci acțiunea distructivă nu este o necesitate. Ea poate fi evitată dacă acești bărbați ar fi dispuși să renunțe la reprimare. Dar ei nu sunt pregătiți pentru asta și imediat ce devin tați se pot răzbuna nestingheriți pe mamele lor: între cei patru pereți, pe soție și copil, fără ca poliția să intervină.

Faptele lor trebuie numite pe nume, la fel ca și faptele părinților și ale bunicilor lor și ale milioanelor de oameni care au abuzat de copii în generațiile anterioare, al căror produs sunt acești violatori. Și mamele lor perverse erau deja un produs al acestui lanț de evenimente destinale.

Pentru ca practica veche de mii de ani a abuzului de copii să nu mai poată prospera sub etichete inofensive, precum: tradiție, normalitate, educație „pentru binele tău", trebuie, cel puțin la nivel cognitiv, să fie facilitat accesul la întregul adevăr. Următoarele capitole încearcă să ajute cititorul să aibă acces cu ușurință, mereu din alt punct de vedere, în jurul unei teme, pentru a fi găsite fisurile din zidul fiecăruia prin care să se poată vedea

dincolo. Dar e de ajuns doar o privire, ne putem întreba? Cu siguranță că o privire nu poate înlocui terapia. Dar ea poate trezi interesul în legătură cu ce se vede dincolo de zid și, în plus, poate trezi curiozitatea sănătoasă pentru viață.

Oamenii care nu cunosc decât zidul tăcerii se agață de acesta, se comportă ca și cum el le-ar promite salvarea de toate spaimele. Dar oamenii care au privit o dată prin deschizătură nu mai pot suporta existența acestui zid fără sens. Ei nu-și pot închipui să trăiască din nou ca înainte, fără conștiința la care au ajuns acum, deoarece au realizat că ceea ce numeau până acum viață nu era deloc viață. Dar tragedia și destinul lor erau că nu au observat asta până acum. Ei vor să-i scutească pe ceilalți de tragism, pe cât posibil. Ei vor să-i facă pe ceilalți să știe că viața, orice viață, este mult prea prețioasă pentru a fi ratată sau aruncată la gunoi. Și că merită să simțim durerile vechi pentru a ne elibera de ele – pentru viață.

I.

DESCHIDERI ŞI PERSPECTIVE

INIŢIATIVA EVEI

La început aș vrea să povestesc istoria unei femei de aproximativ 35 de ani, care mi-a scris și care a participat la apariția acestei cărți, fără să știe acest lucru. Am obținut acordul ei de a folosi conținutul scrisorii, dar fără să-i menționez numele adevărat. De aceea am hotărât să-i spun Eva.

Povestea Evei seamănă, cel puțin la început, cu numeroasele povești despre care aflu aproape zilnic: abuzuri și confuzii în copilărie, alături de duritate, ignoranță și indiferență din partea părinților, atitudine definită drept „educație cu frica lui Dumnezeu". Mai târziu au urmat dependența, încercările de suicid, două căsătorii distruse, trei terapii eșuate, scurte internări, confuzii noi din cauza medicamentelor, cure de dezintoxicare – un neîntrerupt lanț de suferință. Și în plus propriul copil, o nouă victimă, căci această femeie nu poate fi mamă cât timp nu a devenit mamă pentru copilul neglijat, abuzat și ignorat care este ea însăși. În cele din urmă, ea a reușit, cu ajutorul unei terapii de dezvăluire, să-și salveze atât propria viață, cât și maternitatea, adică viitorul copilului ei.

Prin aceasta se deosebește povestea ei de multe altele pe care le-am citit. Ea a reușit, pentru că a eliminat ceea ce i s-a întâmplat din reprimare, pas cu pas, într-un proces de durată – ani de zile – și, așa cum scrie, va rămâne deschisă toată viața la alte aspecte

ale trecutului ei care îi pot deveni conștiente și pe care le va integra. Dar deja acești primi ani de terapie au ajutat-o să se elibereze de adicție, să renunțe la orbire și să se protejeze pe ea și pe copilul ei. Ea nu mai e dispusă să distrugă viața copilului și pe a ei și acum poate face asta. Căci dependența a fost prețul pentru iluziile fără de care nu credea că poate să trăiască. Acum însă poate.

Munca de a recunoaște povestea adevărată a fost în primii ani atât de grea tocmai pentru că ezita mereu să creadă că părinții sunt capabili, din ignoranță față de propria istorie, să-și chinuie copiii permanent, fără ca nimeni să-i împiedice. Dar corpul ei, sentimentele ei, visele ei nu încetau să-i relateze fapte – imediat ce a început să accepte adevărul, imediat ce a fost pregătită să ia în serios aceste mărturii, fără a mai încerca să le alunge cu ajutorul alcoolului.

Schimbarea neașteptată din viața ei i-a trezit dorința să informeze opinia publică despre cunoașterea la care a avut acces, în cadrul acestei terapii, căci îi devenea din ce în ce mai clar că nu era singura cu un astfel de destin. Cum anterior Eva fusese jurnalistă, s-a gândit să producă filme pentru televiziune, care să prezinte situația copiilor maltratați din această perspectivă. Credea în interesul oamenilor responsabili din redacții, deoarece era convinsă de valabilitatea generală a cunoașterii obținute. Dar tocmai aici rezidă dificultatea, din câte știu. Eva a subapreciat rezistența, reprimarea care acționează în cazul fiecărui om. Și eu mă lovesc, în contactele mele cu reprezentanții responsabili din mass-media, de consecințele acestei reprimări, chiar și atunci când ei își doresc explicit contribuția mea (cf. *Das verbannte Wissen*, I, 5). Mai degrabă preferă să renunțe la informații care sunt de o importanță vitală pentru noi și pentru generațiile viitoare decât să manifeste îndrăzneală. Se agață de opinii depășite, contrare vieții, pentru a nu fi constrânși să-și pună în discuție propriii părinți.

Eva nu a luat în calcul acest fapt. A aflat în decursul terapiei ce rezistență masivă a opus ea însăși acceptării adevărului cu privire

la comportamentul distructiv al părinților ei. A trebuit să facă niște eforturi mult prea mari, a spus ea, ca să ajungă să vadă și să suporte adevărul despre copilăria ei. Dar certitudinea și experiența că trupul ei devenea din ce în ce mai sănătos și se elibera de dependență cu fiecare bucată de adevăr, că ea îndrăznea să simtă și să devină conștientă, au făcut-o să uite de rezistențele ei de odinioară. A vrut să poată spune dependenților, cu ajutorul propriei istorii, că există o ieșire, că ei nu mai trebuie să se distrugă doar pentru a rămâne orbi. Căci cunoașterea nu omoară, ci eliberează.

Discuțiile cu reprezentanții mass-mediei cărora le comunica planurile ei i-au arătat rapid că speranțele pe care le nutrea erau o iluzie, chiar dacă nu o iluzie atât de periculoasă cum fusese cea legată de propria copilărie, care a dus-o spre dependență. Căci acum, cu ochii deschiși, ea putea corecta iluziile, nu mai era, ca în copilărie, dependentă de oameni care se opuneau adevărului. Mai târziu a întâlnit și alți oameni care i-au confirmat experiența. Din redacții însă ea a auzit deseori că tema abuzului copiilor fusese deja abordată cu un an înainte; de aceea trebuia să aștepte încă un an, pentru că nu se putea relua o temă „prea frecvent".

Eva s-a gândit: „Nu este vorba de una dintre numeroasele teme, precum o finală de tenis sau cercetarea piramidelor, care sunt tratate astăzi cu multe eforturi tehnice. De ce nu se relatează niciodată că în Antichitate și în Evul Mediu timpuriu jumătate dintre toți nou-născuții erau dați doicilor, iar jumătate dintre ei mureau, și că doicile erau numite, din acest motiv, făcătoare de îngeri? De ce cercetarea faraonilor este mult mai importantă decât informația că uciderea copiilor a făcut parte încă de la început din cultura noastră și că încă nu ne-am eliberat de această moștenire? De ce aceste informații se găsesc doar în câteva cercetări speciale, dar nu în mass-media? De ce politicieni responsabili numesc proiectele de cercetare cu privire la femeile abuzate sexual *delir de grandoare?* Este vorba de viitorul nostru, de explicația originii suferinței umane

și depășirea gândirii medievale, despre eliminarea ignoranței care a distrus 30 de ani din viața mea și care îi distruge mai departe pe alții. Exact asta vreau să împiedic. Cum este posibil ca doar câțiva oameni să fie interesați de lucrul acesta? Mă simt vinovată dacă nu fac ceva împotriva acestei distrugeri, deși cunosc adevărul. Asta poate fi desemnată ca una dintre numeroasele teme? Nu este vorba chiar de fundamentul existenței noastre? Nu cumva ne distruge propria ignoranță?"

Ca Eva gândesc probabil și alți oameni, pe care îi numesc „martori cunoscători", oameni care luptă pentru adevărul despre copilărie (cf. *Das verbannte Wissen*, p. 214). Eva nu a vrut să renunțe așa ușor. Era gata să ofere o perspectivă concretă, să facă publice părți ale propriei istorii pentru a împiedica oamenii tineri să alunece pe panta dependenței. Dar partenerii ei de discuție din mass-media s-au temut că acest lucru poate fi înțeles ca văitare, ca milă de sine și victimizare. Eva a contactat organizația Eppoch (End Physical Punishment of Children), care urmărește scopuri asemănătoare și care luptă în Anglia pentru o legislație nouă, pentru a trezi conștiința faptului că abuzul copiilor este o infracțiune gravă. Mi-a scris și mie și mi-a propus fondarea unei inițiative cetățenești în Elveția și în Germania. Răspunsul meu la scrisoarea ei este această carte. Sunt convinsă că inițiativa cetățenească și alte eforturi ale Evei și ale altor oameni vor continua și că nimeni nu îi mai poate împiedica să-și continue munca de lămurire. Cartea de față este o dovadă a faptului că, prin intermediul unor astfel de inițiative, alți oameni pot fi determinați să se exprime și să relateze poveștile proprii.

Capitolele acestei cărți, deși își datorează existența unor ocazii diferite, sunt foarte strâns legate între ele. Ele se învârt în jurul tematicii indicate în exemplul precedent: curajul schimbării ia naștere din revolta împotriva a ceea ce distruge viața.

DIN ÎNCHISOAREA CONFUZIEI

Prima experiență cu zidul tăcerii am avut-o în copilărie. Mama mea obișnuia să nu-mi vorbească zile în șir, pentru ca în acest mod să-mi demonstreze puterea ei absolută și să obțină supunerea mea. Avea nevoie de această putere pentru a-și masca propria nesiguranță, de ea însăși și de ceilalți, dar și pentru a se sustrage relației cu copilul ei, pe care nu l-a dorit niciodată. Nevoile, întrebările, cererile fetiței se loveau de acest zid, fără ca mama să se simtă vinovată pentru duritatea ei, deoarece comportamentul ei îl considera o pedeapsă dreaptă, meritată, pentru greșelile făcute, ca pe datoria ei de a-mi da o „lecție".

A fost greu pentru acest copil, care nu avea frați, al cărui tată nu-l proteja niciodată și care era rareori acasă, să suporte tăcerea îndelungă și consecventă a mamei. Dar și mai chinuitor decât tăcerea însăși era efortul permanent și lipsit de speranță al copilului de a afla motivul pedepsei. Ca în *Colonia penitenciară* a lui Kafka, micului acuzat nu i s-a spus care era infracțiunea de care se făcea vinovat. Acest lucru a transmis mesajul: dacă nu știi nici măcar ce ai făcut ca să meriți pedeapsa, nu ai conștiință. Caută, cercetează, fă un efort până când conștiința îți spune ce vină ai. Abia atunci poți încerca să te scuzi, și dacă ai noroc, vei fi iertat.

Îmi dădeam eu seama că viața mea începuse într-un regim totalitar? Cum aș fi putut să știu? Nu aș fi îndrăznit niciodată să gândesc asta. Mai degrabă mă îndoiam de corectitudinea sentimentului meu că sunt tratată nedrept și ignorată, decât să o pun în discuție pe mama mea. În plus, nu cunoșteam nicio altă mamă, nu puteam face nicio comparație. Cum mama mea pretindea că se sacrifică și își face datoria, eram de părere că nu-mi lipsea nimic. Mult mai târziu am înțeles că inima ei era închisă.

Prin urmare, numai răutatea mea putea fi de vină, credeam eu, pentru faptul că mama nu-mi vorbea, îmi lasa întrebările fără răspuns, îmi ignora rugămințile, îmi evita privirile și îmi răspundea la iubire cu răceală. Dacă mama mă urăște, înseamnă că sunt demnă de ură, așa gândește un copil.

Amintirea izolării din acele zile, singurătatea copilului care caută cu disperare motivele pedepsei sale au rămas reprimate în mine timp de aproape 60 de ani. Am trădat-o pe atunci pe fetița care voia să înțeleagă cu orice preț conflictele mamei ei pentru a-și putea schimba în sfârșit destinul, pentru a o face pe mama de care avea nevoie să vorbească. A trebuit să o trădez, pentru că nimeni nu m-a ajutat să văd adevărul și să-l suport. Mi-am continuat căutarea vinei în labirinturile conceptelor abstracte, care nu dureau atât de mult ca faptele goale și care mi-au promis un înlocuitor pentru orientarea ratată.

Am întâlnit fenomenul zidului tăcerii și mai târziu, ca adult, dar nu am fost expusă la el niciodată în acest sens totalitar. Puteam observa acest fenomen, îl puteam judeca, condamna, dar nu trebuia să mă las dusă în rătăcire de el, mă puteam apăra împotriva acuzelor nedrepte, puteam căuta ajutorul necesar, nu eram condamnată la orbire. S-a întâmplat mereu să întâlnesc oameni care și-au închis mai mult sau mai puțin interiorul și care nu erau capabili de un schimb deschis de sentimente și gânduri. De fiecare dată am aflat că încercau să compenseze nesiguranța lor emoțională

prin putere. Evitarea faptelor, baricadarea cu ajutorul tăcerii li se părea că este singura lor protecție.

Dar când mă gândesc la toate aceste întâlniri cu zidul tăcerii, îmi dau seama că niciuna dintre ele nu a fost atât de amenințătoare ca tăcerea mamei mele, pe vremea când eram complet dependentă de ea. Ca adult am putut, dacă mi se părea important, să confrunt omul care tace cu întrebări și fapte, să-i observ comportamentul, să-mi verific judecățile sau puteam renunța la relație, pentru că aveam acces la alți oameni care nu tăceau. Dar când eram copil nu am avut această opțiune.

Nu am putut să spun: îmi caut altă mamă, o femeie deschisă, care mă ia în seamă, vorbește cu mine, îmi explică ce se întâmplă cu mine, care *știe*, pentru că trăiește conștient, care nu mă tratează ca pe o mobilă. În copilărie nu aveam nicio altă posibilitate decât să suport tăcerea, să caut vina la mine – și mai târziu să încerc să compensez pierderea adevărului meu cu speculații filozofice privind „incapacitatea de a cunoaște adevărul". Pentru că adevărul faptelor era de neconceput, trebuia să le neg.

Astăzi știu că acest lucru s-a întâmplat multor oameni, chiar dacă ei nu pot încă să-și amintească faptele. Unii pot însă, iar relatările despre abuzul în copilărie se înmulțesc în toată lumea. Cei care relatează au uneori parte de confirmări de la cei care până acum nu au îndrăznit să se uite în urmă, pentru că au fost convinși astfel din toate părțile, dar care acum sunt încurajați de aceste relatări să se confrunte cu povestea propriei copilării. Dar ei se lovesc frecvent de un zid care tocmai în cercurile intelectualilor este foarte greu de străpuns, pentru că aceștia s-au înarmat cu teorii împotriva întoarcerii refulatului.

Știu că studenții care vor să se ocupe, în lucrările de absolvire, de tema abuzului copiilor, la discuțiile preliminare, sunt descurajați de profesorii lor. Aceștia schimbă rapid subiectul, se eschivează, devin superiori și îi sfătuiesc să aleagă altă temă. Dacă studenții nu vor totuși

să renunțe, ei trebuie să ia în calcul că vor avea parte de dificultăți. Cum le vor suporta depinde de propria lor dezvoltare personală.

Într-un manuscris care așteaptă încă să fie publicat, Lloyd de Mause a descris destinul unui om de știință strălucit, a cărui cercetare de pionierat privind copilăria a fost discreditată în Statele Unite timp de două sute de ani (cf. Glenn Davis, *Childhood and History in America,* New York, 1976) atât de către universitate, cât și de presă, încât, în cele din urmă, acesta s-a sinucis. Era atât de disperat de faptul că prelegerile sale erau ignorate de autorități, de figurile paterne, încât și-a luat viața. Dacă ar fi putut să-l pună în discuție pe propriul său tată, ar fi fost în stare să vadă spaima celui de alături. Nu i-ar mai fi păsat de autorități și nu s-ar fi sinucis.

Din câte știu, în toată lumea nu există nicio singură facultate unde să se studieze și să se învețe consecințele rănilor sufletești din copilărie. Această situație nu este uimitoare, dacă ne gândim că aproape fiecare dintre noi a fost victima unor maltratări ascunse sau manifeste, denumite frecvent „educație"? Și că fiecare dintre noi ar putea povesti volume întregi despre asta, dacă nu ar tolera zidul tăcerii, dacă ar îndrăzni să simtă?

A nu mai trebui să-ți trădezi senzațiile și sentimentele, a nu te lăsa distras de la adevărul faptelor de nicio ideologie înseamnă deja să lucrezi la dărâmarea zidului tăcerii, pe care, în copilărie, am învățat să-l respectăm și care a produs mereu un comportament fascist.

Fascismul face posibilă orice infracțiune, pentru că își permite să distrugă viața, fără să trebuiască să dea socoteală pentru asta. *El* explică ce nu este demn de a trăi și distruge ce nu se adaptează. Oamenii care în copilărie au învățat doar limbajul violenței îl acceptă ca pe singurul normal, chiar dacă mai târziu devin victime și călăi ai acestui sistem. Dar există din ce în ce mai mulți tineri care luptă pentru viață și nu pentru distrugere. Ei aleg adevărul faptelor, nu ideologiile. Ei vor avertiza lumea asupra terorii, supunerii, asupra adaptării brutale, înainte de a fi prea târziu pentru orice prevenție.

Ei vor percepe mai sensibil nuanțele distructive decât anumiți politicieni cu experiență, care încă mai păstrează la loc de cinste minciunile din educația lor, deoarece sunt considerate corecte și necesare din perspectiva unei tradiții îndelungate.

Dărâmarea zidului tăcerii, de care se lovește tema maltratării copiilor, marchează abia începutul unei dezvoltări ce trebuia să aibă loc de mult. Ea creează condițiile pentru eliberarea adevărului din închisoarea opiniilor contrare vieții. Dar pentru dezvoltarea adevărului, pentru ca adevărul să lucreze în serviciul vieții este nevoie de mai mult decât doar de cunoașterea faptelor. Există, de pildă, oameni care pot spune: în copilărie am fost bătut mereu. Totuși ei sunt foarte departe de adevărul lor, pentru că nu-l pot simți. Le lipsește conștiința, cunoașterea emoțională a ceea ce li s-a făcut, a faptului că atunci când erau copii mici, lipsiți de apărare, au fost prinși si bătuți de adulții mânioși. Ei spun: „bătut" identificându-se astfel cu adultul inconștient, distructiv, bătăuș, care ignoră copilul, îl violează, îl distruge, fără să-i pese deloc de consecințele acestor răniri. Și Adolf Hitler a admis că a fost bătut. El a mințit doar în privința rănilor suferite, el și-a negat sentimentele și de aceea a devenit ucigașul a milioane de oameni. Nu ar fi ajuns la asta dacă ar fi simțit și și-ar fi deplâns situația, suferințele, dacă nu și-ar fi refulat ura justificată pe tatăl său, ci ar fi trăit-o și ar fi înțeles-o conștient, în loc să pervertească această ură într-o ideologie. Același lucru este valabil pentru Stalin, Ceaușescu și pentru toți ceilalți copii bătuți și descurajați, care mai târziu au devenit tirani și criminali.

Întoarcerea adevărului este anunțată abia acolo unde se schimbă poziția, unde cuvântul „bătut" se denunță singur ca martor al disprețului și umilirii copilului. Abia când un om este pregătit să simtă sentimentele copilului bătut care a fost odinioară și să respingă și să judece disprețul și cinismul adultului poate spune că a depășit bariera care duce spre adevăr. Și atunci el nu mai poate deveni un pericol pentru alți oameni.

LUPTA CU MEMORIA ÎN PSIHIATRIE

În *Der gemiedene Schlussel* (1988a) am tratat pe larg despre destinul tragic al lui Friedrich Nietzsche și vreau să arăt aici, printr-un exemplu, ce i se poate întâmpla și astăzi unui om atunci când întreaga sa construcție intelectuală de apărare se surpă brusc, cum s-a întâmplat în cazul lui Nietzsche. Acest lucru se întâmplă adeseori, căci cunoașterea înmagazinată în corp și în inconștient privind maltratările suferite în copilărie nu poate fi reprimată toată viața. Cum numeroși specialiști, cei care oferă ajutor profesionist, au învățat nu doar în propria copilărie, ci și în formarea lor să ignore acest fapt și adevărul privind maltratările copiilor, ei trec cu vederea faptul că în practica lor de zi cu zi au de-a face tocmai cu consecințele traumatizărilor suferite în copilărie și de aceea nu pot fi de ajutor.

Tragedia lui Nietzsche nu a fost, cu siguranță, un destin unic; cine nu cunoaște ceva asemănător? – un copil chinuit, care nu se poate apăra, căruia îi este interzis să plângă, să urle, să fie furios, să trăiască, de la care se așteaptă numai supunere și un comportament adecvat. Dacă este înzestrat, nu îi rămâne altceva de făcut decât să dezvolte un intelect strălucit. Viața trece pe lângă el, dar gândirea îl ajută să supraviețuiască. Corpul încearcă să exprime nevoia altfel decât prin plâns și strigăte, el produce mereu simptome noi, în speranța că cineva îl va asculta în cele din urmă și îi va pune

întrebarea: „Ce te face să fii așa disperat? De ce într-un singur an școlar ai fost bolnav de 110 ori?" Dar nimeni nu-i pune aceste întrebări. Medicii îi prescriu medicamente, ca de obicei. Niciunuia dintre ei nu-i vine ideea că bolile cronice de gât ale lui Friedrich încearcă să înlocuiască strigătul interzis, că atacurile frecvente de reumatism apar când tensiunile musculare devin insuportabile. Cum s-ar putea relaxa musculatura, când există din ce în ce mai puține speranțe de a putea exprima cândva furia și spaima păstrate aici?

Ca adult, lui Nietzsche îi este imposibil să găsească o parteneră. Nu poate avea încredere în nicio femeie, ceea ce este de înțeles după experiențele pe care le-a avut cu femeile. Deși reprimate, aceste experiențe sunt păstrate în corpul și în sufletul lui. Scrisul îl ajută să supraviețuiască, dar nu poate înlocui viața. El nu poate ajuta nici la dezvăluirea adevărului. Cum sentimentele puternice sunt blocate, din copilărie, în gât, cap și în mușchi, ele nu pot fi simțite, exprimate și înțelese. Nevoia copilului maltratat psihic și corporal se poate exprima doar într-un limbaj codat, în filozofia lui Nietzsche. Dar în limbajul cifrat această voce delicată și scăzută rămâne ascunsă în cărți, nu este auzită nici de Nietzsche, nici de altcineva, de aceea este complet separată de intelectul strălucit. Brusc, la omul de 45 de ani durerea irumpe și inundă intelectul, ca o apă care dărâmă un baraj.

Într-o zi, în ianuarie 1889, pe o stradă pașnică din Torino, Nietzsche vede un vizitiu care-și maltratează brutal calul. El se interpune, îmbrățișează calul și izbucnește într-un plâns amar, copleșit de furia si tristețea de demult. Dar bărbatul care a trebuit dintotdeauna să-și reprime sentimentele copilului bătut nu mai poate face față emoțiilor care-l copleșesc brusc. Pentru asta ar avea nevoie de ajutor. Pe de altă parte, aceste emoții nu mai pot fi reprimate ca până acum. Labirintul intelectului este inundat, dar în locul său nu se află nimic altceva și nu este nimeni acolo pentru a-l ajuta să-și înțeleagă sentimentele, tristețea la gândul copilului bătut de pe vremuri, pe care

vrea să-l salveze acum, când apără calul. Nu există niciun pod pe care intelectul și sentimentele să se poată întâlni. În consecință, Nietzsche își pierde rațiunea și mai trăiește încă 11 ani într-o dependență totală, mai întâi de mama sa și apoi de sora sa.

Ce s-a întâmplat atunci? Nimic. Ce s-ar fi întâmplat dacă Nietzsche ar fi trăit astăzi? Poate, de asemenea, nimic nu l-ar fi putut ajuta. Probabil că psihiatrii i-ar prescrie o doză din cele mai noi medicamente, pentru a fi siguri că pacientul și-ar înghiți destul de profund durerea veche de 45 de ani, care se anunță prin boală. Astfel de medici au deja experiență cu alte genii: de exemplu cu Hölderlin, Munch, van Gogh. Și în aceste cazuri au reușit să omoare durerile și adevărul.

Dacă psihoterapeuții ar fi rugați să ofere un tratament, probabil ar începe un joc cu cuvinte goale. Arhetipuri, inconștient colectiv, mandala, grozăvia nașterii, complexul lui Oedip, angoasa de castrare etc., etc., totul foarte insistent și cu o convingere absolută. Ei au nevoie de toate aceste teorii pentru a se asigura că copilul închis în pacient nu începe să vorbească, nu va îndrăzni să-și spună povestea. Dacă pacientul țipă, din disperare și protest, el este declarat psihotic; asta înseamnă, cu alte cuvinte, incapabil să se supună la ceea ce ei numesc psihoterapie. Numai medicamentele mai pot ajuta în acest caz.

Aceasta este o practică desemnată cu mândrie de mulți psihiatri drept progresistă. „Mai demult, spun ei, trebuia să legăm bolnavii psihici în cămașă de forță, trebuia să fie bătuți pentru a fi liniștiți, iar astăzi obținem liniștea cu ajutorul unor tablete minuscule și fără bătăi; nu este minunat?"

Medicii sunt în stare să cimenteze atât de bine confuzia pacienților cu ajutorul medicamentelor și teoriilor, încât aceștia nu-i mai deranjează. Ei spun pacienților că țipatul nu este bun pentru ei, că au nevoie de liniște, dar în realitate medicii trebuie să elimine strigătele pentru că ele le amintesc de propriile dureri pe care

le pot evita cu ajutorul teoriilor. De aceea apar în halate albe și prescriu tablete, pentru a domestici pacienții. Îi fac mici și neajutorați, iar aceștia vor rămâne mici și neajutorați, pentru că li s-a furat și restul sentimentelor și astfel toată demnitatea, pentru că au fost împiedicați pentru totdeauna în drumul lor spre adevăr.

Este posibil ca Nietzsche, care era deja profesor de filozofie la 25 de ani și care a îndrăznit să dezvăluie radical, ca nimeni până atunci, minciuna culturii noastre, să nu fi văzut acest joc de putere al oamenilor care-l „ajutau"? Da, este foarte posibil. Dacă ar fi trăit astăzi, probabil și-ar fi înghițit cu hărnicie tabletele, ar fi spus mulțumesc frumos și ar fi așteptat ajutor tocmai de la acei domni care nu numai că nu ar fi putut să-l pună în situația de a se confrunta cu propriul adevăr, dar ar fi fost personal interesați să nu facă acest lucru. Din acest motiv ei ar fi folosit mijloace periculoase pentru a-i distruge pentru totdeauna memoria în care s-ar afla potențialul vindecării sale.

El nu ar putea observa prea ușor ce se întâmplă. Cum ar putea? Are nevoie disperată de ajutor, iar ei spun că îl vor ajuta. El gândește: „Ei îmi fac impresia că știu ce se întâmplă cu mine și de fapt ar trebui să știe mai bine decât alții, după o experiență clinică de 30 de ani. Probabil rezistența mea este cea care mă împiedică să aud sensul real al cuvintelor lor. Trebuie, prin urmare, să-mi reprim rezistența, pentru ca ei să mă poată ajuta."

Mulți pacienți gândesc astfel astăzi. De unde să știe ei că pentru medici și psihiatri munca de 30 sau de 40 de ani în clinică înseamnă o fugă permanentă de adevăr, ca și pentru Nietzsche elaborarea filozofiei sale? Acești bărbați și femei se luptă zilnic din răsputeri cu cea mai mică apariție a unei istorii din copilărie. Lupta lor nu a fost lipsită de violență. Nu au ezitat să administreze insulină și șocuri electrice și astfel să distrugă organismul pacienților, doar pentru a le omorî poveștile. În aceste condiții, cum ar fi putut să învețe ce se află la originea suferinței umane? Firește, cheile le stăteau la dispoziție

în clinicile lor, dacă ar fi îndrăznit doar să le atingă, dar ei se temeau de aceste chei mai mult decât de diavol. Cu diavolul se pot face aranjamente. Fără îndoială că el nu ar avea nimic împotrivă să te sprijine în timpul folosirii șocurilor electrice, dar cu adevărul ești singur; rareori găsești sprijin atunci când vrei să te confrunți cu el. De aceea psihiatrii nu au atins cheile timp de 30 sau de 40 de ani și s-au hotărât să nu știe cum iau naștere psihozele.

Totuși acești medici se comportă ca și cum ar ști totul (deoarece cunosc dozarea „corectă" a tabletelor pe care „trebuie" să le prescrie), iar acest comportament impresionează. Probabil el ar fi eficient și în cazul unui Nietzsche contemporan. Modul lor de exprimare i-ar da încredere: „Nu trebuie să vă plângeți tot timpul, încercați să uitați. Nu trebuie să vă agitați și să fiți furios. Furia este periculoasă, ea dă naștere durerilor de cap, trebuie să vă stăpâniți și să vă controlați. Fiecare trebuie să accepte nedreptatea, ea este normală. Părinții dvs. au vrut tot ce e mai bun: dacă au eșuat, este omenesc. Trebuie să-i iertați, doar prin iertare puteți să vă însănătoșiți."

Cum ar putea Nietzsche sau oricine altcineva să observe că aceste opinii care încă trec drept valabile peste tot în lume sunt nu numai false și chiar periculoase, ci și că opusul lor poate fi deja demonstrat? Pentru a observa asta un om ar avea nevoie de experiența unor sentimente trezite. Abia acestea i-ar oferi accesul spre copilăria sa – cu toate consecințele: durere, intuiție, eliberare, conștiință și în cele din urmă liniștea care ar urma din pacificare, din satisfacerea trebuințelor sale. O astfel de experiență l-ar face capabil pe un Nietzsche de astăzi să arunce la gunoi tabletele prescrise și să spună: „Azi știu că nu devenim liberi dacă uităm traumele și brutalitățile suferite în copilărie, dacă le bagatelizăm și le iertăm – dimpotrivă, iertarea m-a împiedicat încă din copilărie să simt și să observ ce mi s-a făcut. Vreau să lupt împotriva uitării, împotriva uciderii memoriei în clinicile noastre. Vreau să-mi eliberez amintirile blocate. Ele mă așteaptă. Vreau să-mi amintesc ce am refulat și vreau să

știu de ce am făcut asta, pentru că vreau să-mi găsesc originile. Nu voi mai permite nimănui să mă devieze de la asta, să-mi producă confuzie dându-mi medicamente și să mă reducă la tăcere, să mă prostească cu ajutorul teoriilor. Boala mea m-a ajutat să aud vocea copilăriei, pe care am condamnat-o atât timp la tăcere, și acum vreau să urmez doar această voce, pentru că am învățat despre mine mai mult decât din toate cărțile pe care le-am citit vreodată. Vreau să-mi găsesc viața pe care am pierdut-o cândva și o voi găsi când voi putea spune exact și destul de pe larg ce au făcut ei cu mine și cum au făcut aceste lucruri. Vreau să deschid ușile spre trecut, în loc să le țin încuiate, cum faceți voi și cum pretindeți voi de la bolnavii voștri. Pacienții voștri spun că doar lipsa de timp vă împiedică să îi ascultați. Doar puțini își dau seama că ascultarea vă produce spaimă. Această spaimă inconștientă față de istoria voastră reprimată este cea care vă face să doriți să ucideți memoria pacienților voștri cu șocuri electrice, pentru ca acest copil din pacient și din voi să nu îndrăznească să vorbească. Dar pacienții au dreptul să hotărască singuri cum vor să se comporte față de trecutul lor. Nu aveți voie să le furați trecutul și memoria. Ei nu trebuie să fie sacrificați pentru a vă sprijini apărarea voastră. Și ei nu vor fi sacrificați dacă sunt pregătiți să se confrunte cu realitatea.

Voi spuneți că nu ați auzit niciodată astfel de lucruri la universitate? Din nefericire, nu. De aceea este timpul să le învățați în altă parte, și anume în voi înșivă."

Nietzsche fictiv de astăzi, care este și el un om neobișnuit, de succes, și care suferă din copilărie de depresii, probabil că ar adăuga:

„Pe atunci, în copilărie, nu am avut de ales decât să le las pe femei să-mi țină predici, dar astăzi nu mai sunt lipsit de apărare. Furia mea îndreptățită mă face puternic și treaz. Acum pot vedea minciunile, pentru că am încetat să iert, să mă rog, să speculez și să mă simt vinovat pentru ce mi-au făcut persecutorii. Am început să-mi imaginez situații concrete și să le pun sub semnul întrebării.

În imaginația mea am vizitat locuința în care mi-am petrecut copilăria și școala. Acolo mi-am văzut familia, cum s-a purtat ea cu mine în realitate și nu cum a pretins mai târziu că este. A fost înspăimântător, dar e realitatea. La școală am găsit profesorii blazați, care ne mustrau mereu, dar care vorbeau tot timpul de datoria lor de a trebui să educe copiii răi. Acum, când știu cum erau acești oameni, nu mai trebuie să-mi reproșez nimic. Sunt pe cale să renunț la iluzii. Pas cu pas. Îndrăznesc să-mi privesc medicii în față și să văd prin ei. Toate acestea fac ca acum să pot percepe și iubirea și sinceritatea când le întâlnesc, lucru de care până acum nu am fost în stare. Astăzi nu mai cred că toate femeile sunt vrăjitoare. Știu că suferința mea personală făcea să fiu expus vrăjitoarelor – femeilor care m-au chinuit în copilărie. Dar abia când mi-am putut simți teroarea proprie, fără a o minimaliza, am perceput că nu toată lumea este la fel ca familia mea. Am aflat că există părinți iubitori și copii iubiți, chiar dacă rareori, pentru a putea privi cu speranță spre viitorul omenirii.

Astăzi sunt de părere că este o crimă să tratezi copiii așa cum am fost tratat eu; să-i pedepsești, să le interzici să plângă, să vorbească, să se apere, să se revolte față de abuzuri și să le suporte. Este o crimă să fie dresați până când ajung orbi, muți și lipsiți de viață, iar mai târziu să nege totul. Nu este de mirare că astfel de copii, ca adulți, preferă să le administreze altora șocuri electrice decât să se confrunte cu suferința lor reprimată.

Maltratarea copiilor reprezintă o crimă a omenirii împotriva omenirii, deoarece astfel se deteriorează caracterial generațiile următoare, daune care rămân neobservate și negate când sunt amintite. «Doar nu vreți să vă învinovățiți părinții?», se întreabă, pe un ton amenințător. «Firește că asta fac, dacă aceștia comit crime», sună răspunsul meu. De ce ar avea părinții parte de o grațiere pentru crimă? Nimeni nu le interzice să fie furioși și să aibă sentimente, ei au voie să le trăiască, dar nu trebuie să le descarce pe copiii lor.

Spre deosebire de sentimente, acțiunile distructive ar trebui interzise hotărât și public.

Dacă voi, psihologii și psihiatrii, ați înceta să ignorați actele de maltratare a copiilor și consecințele lor în bolile psihice, dacă ați îndrăzni să atingeți și să folosiți cheile aflate în clinicile voastre și pe care pacienții vi le prezintă zilnic, pentru a deschide ușile, v-ați trezi la viață. Abia atunci ați fi capabili să-i ajutați și pe alții să trăiască.

Teoriile voastre contrazic realitatea pe care am descoperit-o cu ajutorul sentimentelor mele. Cum voi ați învățat să nu simțiți și să nu vreți să schimbați asta, sunteți incapabili să recunoașteți aceste contradicții. Nu voi mai crede teoriile voastre, nu mai sunt un copil care poate fi prostit. Pot simți intens ca un copil și pot gândi ca un adult, iar această combinație de simțire și gândire mă face să suport adevărul, să trăiesc, să vorbesc, să mă revolt și să nu devin o victimă a așa-numiților experți distructivi. În loc să mă învățați, mai bine deschideți-vă ușile. Spaima voastră nu este o scuză pentru eșecul vostru și nici nu vă eliberează de responsabilitatea care vă revine conform profesiei. Spaima trebuie simțită pentru a putea fi dizolvată, dar ea nu trebuie descărcată prin administrarea unor tratamente care dăunează altora."

Dacă astăzi un Nietzsche fictiv și alte victime ar fi putut să simtă, să gândească și să vorbească astfel, ele nu ar fi ajuns la droguri, sinucidere, tratamente de sevraj și pedepse, deoarece confruntarea cu adevărul copilăriei noastre ne eliberează de modelele distructive și autodistructive. Dar pentru a ne confrunta cu adevărul dureros avem nevoie de sprijinul oamenilor care știu că ceea ce mai demult era privit ca un păcat, și anume criticarea părinților, este în fond singura noastră șansă să devenim sănătoși. Corpul nostru nu poate fi păcălit. El respectă doar adevărul sentimentelor și gândurilor noastre și doar cu ele poate coopera pe termen lung. Din păcate, oamenii tineri sunt descurajați constant să fie sinceri, fiind

amenințați cu ceea ce se numește morală. Mai întâi în familie, apoi cu ajutorul religiei și în cele din urmă și prin intermediul psihiatriei.

Nietzsche cel real a scris: „Toți ne temem de adevăr", și a mai scris și: „Eroarea nu este orbirea, eroarea este lașitatea, acea realizare, acel pas înainte în cunoaștere se face cu curaj." Vreau să spun că orbirea este consecința spaimei de faptele care ar putea declanșa furia; dar tocmai trăirea și exprimarea furiei îndreptățite fac ca omul să fie curajos. În mod tragic, Nietzsche, în cei 55 de ani ai vieții sale, nu a întâlnit niciun om care să-l încurajeze „să suporte adevărul", lucru pe care și-l dorea atât de mult. Dar în singurătatea sa, spaima a copleșit această dorință. Poate că astăzi, după mai bine de 100 de ani, el ar fi găsit un „martor informat" care l-ar fi ajutat să facă pașii hotărâtori spre adevăr. Sau poate că nu. Poate că alți Nietzsche care vor veni vor putea face asta, dar și ei vor avea nevoie de sprijinul nostru. Nu trebuie să-i lăsăm să vegeteze mai departe în singurătate, disperare și confuzie sau chiar în „beznă spirituală" ani și decenii la rând – ca o consecință a ignoranței, spaimei și rezistențelor noastre.

După ce am scris acest capitol am primit scrisoarea unei cititoare americane, care mi-a trimis un articol „alarmant", după părerea ei, din ziarul local din Washington, din iunie 1989. Îl citez aici pentru că el oglindește o tendință pe care o observ acum în multe țări și pentru că este un exemplu excelent pentru ceea ce am încercat să arăt în paginile anterioare:

Traumele trebuie uitate, nu retrăite constant.
La această concluzie a ajuns un studiu cu privire
la supraviețuitorii Holocaustului.

Evreii care au supraviețuit Holocaustului și care s-au adaptat cel mai bine vieții după al Doilea Război Mondial au fost în stare să-și reprime atât de bine traumele în inconștient, încât astăzi ele nu le

apar nici măcar în vise. Așa sună o concluzie a unei cercetări efectuate de oameni de știință israelieni.

Rezultatele au arătat că tehnicile moderne pentru tratarea sindromului de stres posttraumatic – de care suferă și veteranii Războiului din Vietnam – pot în realitate să înrăutățească tulburările, în loc să le vindece, a afirmat Peretz Lavie, profesor de psihologie la Institutul de Tehnologie Technion-Israel din Haifa, unde a fost efectuat studiul. [...]

Lavie a explicat că cercetarea efectuată pe un grup de supraviețuitori ai Holocaustului a arătat că cei sănătoși din punct de vedere psihic au învățat să-și reprime amintirea în aproape toate visele. Asta, spune el, ar fi un mecanism de protecție împotriva amintirilor oribile privind persecutarea evreilor de către naziști în al Doilea Război Mondial. [...]

„Rezultatele cercetărilor noastre indică faptul că este mai bine să se reprime anumite forme de traumă. Este mai bine să fie uitate, în loc să fie expuse pe parcursul unei terapii, timp de mai mulți ani."

În cazul a 23 de supraviețuitori ai Holocaustului, Lavie și colega lui, Hanna Kaminer, au cercetat efectele pe termen lung ale traumatizărilor sufletești, prin notarea viselor de care își aminteau persoanele studiate atunci când erau trezite din somnul profund.

11 din cei analizați au dovedit că erau foarte adaptați în viața de după război. Ceilalți 12 sufereau încă de consecințele emoționale ale Holocaustului, precum și de o nemulțumire generală față de viață.

În patru nopți consecutive, fiecare dintre persoanele testate a dormit într-un laborator, în timp ce li se monitorizau funcțiile organelor – bătăile inimii, respirația și activitatea cerebrală.

Când persoanele testate ajungeau în stadiul de somn REM (faza de somn în care mișcările rapide ale ochilor indică visare intensă), erau trezite și li se cerea să povestească ce visau.

Cercetările anterioare au arătat că 80% din cei care sunt treziți în faza de somn REM își amintesc visele.

„Cei bine adaptați aveau un grad de amintire a viselor de numai 30%", spune Lavie. „Când i-am trezit, ei au negat că visau. Erau dezamăgiți că nu-și amintesc visele, deoarece voiau să ne ajute în cercetare."

Acest grup, spune el, „nu prezenta nicio tulburare degenerativă a somnului". Supraviețuitorii mai prost adaptați ai Holocaustului, dimpotrivă, își aminteau în proporție de 60% ce visaseră și „prezentau toate semnele tulburărilor condiționate de stresul posttraumatic" în modelul de somn, a afirmat Lavie.

„Se trezeau de mai multe ori, adormeau greu, iar în somn prezentau mișcări neliniștite. Dar procentul de reamintire a viselor era dublu față de cei adaptați. [...] Visele celor prost adaptați erau pline de senzații de spaimă și de regresii – orientate spre interior." [...]

Alte teste, susține Lavie, ar fi arătat că supraviețuitorii bine adaptați au rezolvat problema experienței Holocaustului prin blocarea amintirii acestuia.

„Ei au sigilat această amintire și asta i-a făcut în stare să trăiască mai departe. Acest mecanism i-a făcut capabili să se adapteze și să se integreze."

Acest mecanism de protecție a inclus chiar și ceea ce în cercetare se numește „reprimarea masivă a viselor" care protejează împotriva unei irumperi inconștiente a amintirilor înspăimântătoare. Pe baza acestor rezultate, este recomandabil, susține Lavie, ca veteranii Războiului din Vietnam și din alte războaie, care suferă de traume emoționale, să fie învățați să opereze o „sigilare" asemănătoare.

În prezent, se obișnuiește tratarea unor astfel de tulburări determinate de stres prin constrângerea pacientului să-și amintească traumele și să retrăiască emoțiile aferente. Această reprezentare ar corespunde aproximativ deschiderii și uscării unei răni.

Lavie, dimpotrivă, este de părere că ar fi mai bine să se sigileze rana cu o cicatrice psihică și pacientul care suferă de sindromul de stres posttraumatic să fie învățat să uite.

„Suntem de părere că în unele cazuri reprimarea este cheia spre vindecare, spune Lavie, teoria că trauma trebuie elaborată din nou, de la început, este o prostie pe care vrem să o oprim și să tratăm pacienții aici și acum, să le deviem atenția de la experiența pe care au avut-o." [...]

Este cunoscut faptul că bărbații și femeile care l-au ajutat pe Hitler să comită milioane de crime nu au avut nevoie de ajutor psihiatric. În Reichul lui Hitler, ei s-au adaptat excelent condițiilor de atunci și chiar și mai târziu s-au integrat fără probleme în noul context. Au câștigat bani, au întemeiat familii, deseori și-au maltratat copiii proprii, fără niciun sentiment de vină. Nu aveau niciun vis și nu au înțeles niciodată că au făcut ceva rău, ei doar și-au îndeplinit datoria. Hitler și cei asemenea lui erau mândri de capacitățile lor de a-și uita propriile traume. Dar noi nu vrem să plătim din nou prețul pentru această uitare. Este foarte tragic că aceste idei distructive privind vindecarea prin uitare sunt recomandate tocmai victimelor Holocaustului.

Nu este adevărat că bolile posttraumatice pot fi vindecate prin uitare, dar este adevărat că mulți oameni încearcă să se vindece astfel. Ei fac asta ori pe socoteala propriului corp, ori pe socoteala altora, a copiilor lor, a pacienților, studenților sau chiar soldaților, care trebuie să moară pentru că cei care le dau ordine refuză să-și amintească. Dar această distrugere va funcționa doar cât timp acești copii, pacienți, studenți și soldați acceptă să funcționeze. Adică atât timp cât ei nu îndrăznesc să-și privească tații și mamele, să le pună la îndoială opiniile și să-și exprime îndoiala în aceste opinii periculoase, transmise de-a lungul generațiilor.

JOCUL VACII OARBE ȘI FUGA DE FAPTE ÎN PSIHOTERAPIE

De la apariția primelor mele cărți, mi-a fost tot mai clar că practica psihanalizei este o evitare constantă din partea analistului a propriei istorii dureroase din copilărie, pe socoteala pacientului. Iar teoria psihanalitică îi face posibilă această evitare cu ajutorul unei construcții teoretice create în acest scop. Această teorie trebuie să se bazeze pe faptul că poveștile adevărate ale pacienților și ale analistului însuși, privind maltratările și persecuțiile din copilărie, nu pot fi povestite. Pentru ca faptele părinților să nu fie descoperite, pacientul nu are voie să afle cum a ajuns la modelul său comportamental autodistructiv, de ce de pildă este dependent, de ce provoacă accidente sau trebuie să suporte operații medicale inutile. Dar fără confruntarea cu copilăria el nu va putea dizolva acest model.

Până în 1988, am tot primit prezentări de caz, pe care candidații la formare le depuneau la încheierea cursurilor, pentru a deveni membri ai Societății Psihanalitice. Din toate aceste prezentări reieșea cum pacienții erau împiedicați să vadă ce li s-a făcut în copilărie, deși acest lucru se putea recunoaște foarte clar din materialul prezentat.

Mi s-a relatat un caz care ilustrează limpede cum se petrece acest lucru: o femeie de 40 de ani vede cu ochii ei că soțul abuzează sexual de fiica de 12 ani. Îngrijorată de consecințele psihice, ea trimite

copilul la analista ei, la care ea însăși se află în tratament de 8 ani. După prima discuție fiica ajunge acasă înlăcrimată și spune: „Nu mai vreau să merg la această femeie. A spus că nu este rău că fantazez; copiii inventează diferite povești, este normal, dar eu trebuie să aflu împreună cu ea de ce vreau să-i fac greutăți lui tata. Mă tem de ea."

Aud frecvent despre astfel de lucruri. Dar relatez acest caz pentru că reacția copilului a fost foarte clară. Fata de 12 ani încă mai putea reacționa adecvat atunci când s-a încercat să fie convinsă de inexistența percepțiilor și trăirilor ei. Mama ei, dimpotrivă, nu a reușit să-și păstreze adevărul. După 8 ani ea este deja, ca și analista ei, un produs al unei spălări de creier mai mult sau mai puțin rafinate. Ambele nu vor observa niciodată sau doar cu foarte mare greutate că principiul psihanalizei este neschimbat: „Orice ți-ar fi făcut părinții, tu ești vinovat de asta; este de datoria noastră să-ți arătăm vina."

Cei mai mulți pacienți sunt lipsiți de apărare împotriva acestui mesaj conținut în educație. De când privesc critic psihanaliza și subliniez importanța trăirilor senzoriale pentru terapie, sunt acuzată ocazional că agreez tehnici și tratamente care în opinia mea sunt periculoase, deoarece sunt pedagogice, respectiv manipulatorii. Nu mă pot apăra de fiecare dată de aceste acuzații și deseori aflu despre ele doar întâmplător. Dar cum spaima de adevărul privind abuzul copiilor străbate aproape toate terapiile care-mi sunt cunoscute, eu încerc în cărțile mele să arăt acest lucru prin exemple și să mă delimitez principial de tehnicile care vizează iertarea și împăcarea.

Pentru a-mi putea face o imagine nemijlocită despre posibilitățile terapeutice existente, despre care sunt întrebată mereu, am vizitat câteva centre din Statele Unite ale Americii. Printre ele se afla și unul care pretindea că vindecă autismul, și anume cu ajutorul „terapiei de holding". În cadrul acestei terapii, mama, încurajată de terapeut, trebuie să-și țină în brațe, cu forța, copilul, pentru ca

astfel să stabilească un prim contact emoțional, care va duce mai departe, în decursul terapiei, la capacitatea de a stabili un contact în plan afectiv și social (cf. *Das verbannte Wissen*, p. 74). Prin „terapia de holding" i se sugerează copilului că folosirea forței în prezent – ca și în trecut – nu este rău intenționată. Forța este spre binele său, iar copilul va fi răsplătit și iubit pentru toleranța sa. I se inculcă ideea că forța este necesară pentru creșterea lui și este binefăcătoare în fond. O confuzie mai perfectă și o modificare mai înșelătoare a percepției nu cred că sunt posibile.

Am privit procesul o zi întreagă în cadrul unui grup și apoi am văzut și înregistrări video ale copiilor ținuți cu forța. Am recunoscut din ce în ce mai clar că acești copii aveau în spate o istorie plină de suferință, care rămânea nearticulată în toată această așa-zisă terapie de succes. Când, în discuțiile cu doctorița și cu mamele, am întrebat despre istoria de viață a copiilor, am aflat fapte care îmi confirmau în întregime presupunerea. Dar nimeni nu era dispus să ia în serios aceste fapte și să le lase să acționeze. În toate aceste discuții m-am lovit de frică și apărare, când am spus că simpla descărcare a furiei nu poate fi de ajuns, pe termen lung, pentru a dizolva efectul traumelor anterioare, cât timp acestea sunt ignorate. Impresia mea personală era că aici copiii erau împinși spre abreacția sentimentelor, prin mijlocul îndoielnic al forței, dar erau împiedicați să aibă trăirea sentimentelor specifice, legate de trauma anterioară, pentru că aceste istorii le speriau pe doctoriță și pe mame.

Copiii nu au voie, prin urmare, să descopere cauzele primare ale disperării lor și trebuie să-și reprime și mai profund cunoașterea în scopul împăcării cu mama și pentru a beneficia în sfârșit de grija manifestă a mamei. Caracterul pedagogic al acestei terapii constă în suprimarea iubirii infantile, a dorinței de a fi iubit a copilului, a marii sale capacități de adaptare, mai ales a capacității sale de a avea realizări nemaiauzite în speranța că va primi iubire, așa cum am descris în *Drama des begabten Kindes (Drama copilului dotat)*.

Un copil autist nu poate avea speranță. În cazul copiilor ținuți în brațe, ea este trezită zilnic și copilul va arăta cât de curând de ce realizări este capabil, pe baza acestei speranțe. Dar deplina dezvoltare a personalității sale nu este identică cu rezultatele școlare bune, ea are nevoie de mai mult decât de o simplă speranță, ea are nevoie de siguranța că părinții suportă adevărul copilului, nu-l evită din frică și nu-l manipulează în scopurile lor. Un pacient nu poate obține această siguranță în „terapia de holding".

Am publicat în *Das verbannte Wissen* temerile mele privind laturile manipulatorii, în opinia mea reprimatoare, ale „terapiei de holding". Asta s-a întâmplat înainte să aflu despre cartea *Der kleine Tyrann (Micul tiran),* care dezvăluie neîndoielnic atitudinea pedagogică a acestei forme de terapie.

Propria mea eliberare a fost posibilă abia când am înțeles că spaima de adevăr și ignoranța unui om care ajută nu reprezintă un destin implacabil, ci o alegere a adultului, care, spre deosebire de copil, are posibilitatea să renunțe la reprimare. Suntem capabili să decidem să dizolvăm apărarea intelectuală și orbirea, care au luat naștere prin educație.

Analiștii Sandor Ferenczi, Robert Fliess și Heinz Kohut au început să dea de urma adevărului privind maltratările copiilor, dar nu au mers prea departe, pentru că au rămas analiști până la moarte. Fără accesul la adevărul privitor la copilăria lor, ei nu pot găsi ieșirea din întuneric, din labirintul teoriilor analitice. Ei au așteptat degeaba ca alții să confirme în sfârșit ceea ce era de la sine înțeles, și anume consecințele refulării traumelor din copilărie, pe care le-au descoperit la pacienții lor. Din cauza despărțirii de colegi, ei au devenit foarte nesiguri și s-au simțit izolați, deoarece le lipsea experiența propriei copilării. Dacă ar fi găsit drumul spre copilăria lor și astfel spre adevăr, atunci nu s-ar fi simțit izolați. Căci a trăi cu propria poveste înseamnă să fii cu tine, iar asta este contrariul izolării. Ne simțim izolați când suntem despărțiți de noi înșine și astfel trăim

fugind de adevăr. Sute de prieteni și de admiratori nu ar putea înlocui această pierdere.

Viața lui Friedrich Nietzsche arată clar incapacitatea unui intelect de excepție, care se opune cu toată ființa sa să conștientizeze primele experiențe traumatizante din viață. Nietzsche creează opere gigantice, în care luptă împotriva adevărului simplu al copilului maltratat, abuzat și înșelat permanent. Încă din școală el suferă de reumatism sever, de dureri constante de cap și de gât, fără ca lumea din jur să înțeleagă aceste strigăte de ajutor. Și-a pierdut rațiunea, la 45 de ani, pentru că nu a vrut să afle cu niciun chip cauzele suferințelor și singurătății sale din copilărie.

Medicina are etichete bine stabilite pentru astfel de încercări autodistructive de soluționare a problemelor. Dar criza lui Nietzsche, din Torino, nu a reprezentat o necesitate. Ea nu ar fi trebuit să se petreacă și nici nu s-ar fi petrecut dacă măcar o singură persoană, un „martor informat", l-ar fi ajutat pe Nietzsche să nu-și mai evite copilăria și să ia în sfârșit în serios suferințele copilului înșelat. El nu a întâlnit niciodată o astfel de persoană și de aceea existența sa a avut acest sfârșit tragic: sfârșitul unui om care și-a căutat adevărul și în același timp se temea de el, dar care, în singurătatea sa nelimitată, nesprijinit de nimeni, a fost copleșit nu de adevăr, ci de spaima de adevăr. Un singur om, care nu se teme de adevărul despre copilărie, ar fi putut să-i salveze viața de la distrugere.

Este destul de greu să recunoaștem minciunile ca atare dacă o persoană de la care așteptăm ajutor persistă în minciună. Decența educată și nevoia noastră ne împiedică să demascăm această persoană. Dar este cu atât mai greu să demascăm minciunile pe care toți cei din mediul nostru le consideră adevărate, doar pentru că ei înșiși au fost victime ale acestor minciuni. Astfel, din fostele victime ale confuziei iau naștere formatorii de opinie și stâlpii societății noastre.

În 1989, revista *Paris Match* a relatat despre un sondaj realizat printre elevii de liceu, în care 78% din cei întrebați au considerat

că bătăile primite în timpul educării lor sunt necesare și corecte. Acest lucru confirmă afirmația mea conform căreia aprobarea generală a pedepsei corporale și a dresajului nu aparține deja trecutului, cum le-ar plăcea criticilor mei să creadă. Dar, în plus, acest studiu arată cu o claritate înspăimântătoare cât de devreme minciunile trăite și învățate se stabilizează în opinii și convingeri la tineri. Fiind susținute de majoritate, ele sunt greu de demascat pentru mulți, în distructivitatea și neadevărul lor, mai ales dacă lipsesc informațiile adecvate. Elevii bătuți consideră că ceea ce cunosc din experiență este de la sine înțeles și normal și ceea ce li se spune este corect, și anume că toți copiii au nevoie de bătaie. Ei nu pun la îndoială această opinie, deoarece copiii bătuți se tem să-și pună la îndoială părinții. Ei adoptă, prin urmare, opiniile ignorante și distructive ale părinților și nu știu că mai există și părinți care-și iubesc copiii și nu-i bat niciodată și că acei copii nu ajung tirani și criminali, ci oameni fericiți și conștienți, care-i ajută pe alții și nu vor să le facă niciodată rău. Acest lucru este valabil și pentru oameni care în copilărie au fost răniți, dar care au putut să dizolve consecințele acestor răniri și care, de aceea, pot judeca foarte clar comportamentul distructiv față de copii.

Această cunoaștere este atât de hotărâtoare pentru supraviețuirea planetei noastre încât am putea spune că toate ziarele ar trebui să informeze zilnic publicul, pentru a preveni oamenii de profeții falși și periculoși. Toate clopotele bisericilor ar trebui să bată, pentru a preveni credincioșii de pierderea drepturilor lor democratice și de viitorii tirani distrugători, care iau naștere prin aprobarea violenței în educație. Căci astăzi se știe și această cunoaștere poate fi verificată în orice caz individual: cine susține că pedepsele suferite în copilărie reprezintă o bună educație nu ar trebui în niciun caz să capete putere asupra altor oameni sau asupra popoarelor, deoarece ar putea deveni foarte ușor un conducător distructiv.

Să ne cedăm drepturile noastre democratice unor viitori tirani și dictatori, pentru că ei se prezintă la început ca „părinți puternici" amintindu-ne de propriii noștri părinți, ar echivala cu o sinucidere colectivă. Dispunem deja de criteriile necesare pentru a recunoaște la timp acest pericol. Chiar dacă încă din copilărie (cf. capitolul II, 4) îl așteptăm pe marele salvator, ca adulți putem să conștientizăm că acest salvator nu trebuie să fie degenerat. Mai mult ca sigur un om care reprimă și neagă complet maltratările trăite reprezintă un pericol pentru toți ceilalți, iar acesta devine cu atât mai mare cu cât are mai multă putere. Acest lucru poate fi verificat, în detaliu, cu exemple din viețile lui Stalin, Hitler și nenumărați adepți ai lor. Nu se găsește printre ei nicio excepție, niciun singur om care să fi devenit călău și care să nu fi fost convins că suferința provocată este justă.

II.

FAPTE

SACRIFICIUL COPIILOR, CA „TRADIȚIE"

Statisticile arată că în lume trăiesc astăzi mai mult de 100 de milioane de femei cărora li s-a îndepărtat clitorisul înainte de căsătorie. Este vorba de un obicei vechi, față de care chiar și femeile africane protestează între timp. Dar protestele lor sunt primite cu indignare și amenințări nu numai de bărbați, ci și de femeile care aprobă acest obicei. De ce se comportă și femeile astfel? Nu au fost ele însele victime ale acestui obicei, care se bazează pe postulatul inuman conform căruia femeile nu trebuie să simtă nicio plăcere în timpul actului sexual? Femeile africane de astăzi nu ar trebui să vrea să-și protejeze fiicele proprii de această pierdere, de această durere și de pericolul infecției, din cauza căreia mor multe fete? Fără îndoială că așa ar trebui, dacă nu ar opera aici legea refulării furiei. Iar furia refulată este transmisă inconștient generației următoare.

Extirparea clitorisului unei fete de 12 ani, cu sau fără anestezie, este efectuată de femei adulte care au fost cândva victime ale aceleiași proceduri, dar a căror conștiință nu a înregistrat însă starea în care se află. Ele s-au protejat prin faptul că au refulat din conștiința lor atât durerea, cât și furia și dorința de răzbunare și chiar au idealizat obiceiul. Ca fete tinere, ele nu au putut să se apere și au trebuit să-și reprime sentimentele – este de înțeles. Dar astăzi ele susțin, ca o consecință a acestei reprimări, că această procedură

este corectă, necesară și inofensivă. Ele nu-și pot aminti de durerea refulată, nu și-au deplâns niciodată pierderea, au privit-o mereu ca pe ceva natural și în consecință fac același lucru copiilor lor, fără să dorească să știe la ce îi supun de fapt.

În fața unui tribunal european, care trebuia să judece cauzele unei castrări de acest fel care a dus la moarte, mama s-a apărat cu argumentul că fiica ei nu ar fi găsit, la întoarcerea acasă, un bărbat dacă nu ar fi suportat această operație. De aceea operația ar fi fost obligatorie. Mama intervievată nu își dădea seama că ar fi existat și un alt motiv în spatele comportamentului său.

În urechile unui european sună mai mult sau mai puțin absurd ca o astfel de mutilare gravă a fetelor să fie aprobată vreme de sute de ani, până în ziua de astăzi. Dar asta numai pentru că a învățat de timpuriu să creadă toate celelalte minciuni posibile, dar numai pe aceasta nu. El crede poate că prin intermediul unei educații severe și prin supunere se obține un om responsabil și sensibil.

Un cititor naiv ar putea să se întrebe: ce părere are Dumnezeu despre faptul că li se îndepărtează clitorisul câtorva milioane de fete? Ar fi de înțeles, deși nu mai puțin îngrozitor, dacă tatăl fetelor ar fi cel care ar cere operația – poate pentru că la un moment dat și-a satisfăcut poftele cu acest copil și nu vrea ca viitorul soț al fetei să aibă aceeași posibilitate. Sau poate pentru că astfel s-ar răzbuna, prin vicariat, pe mama sa, atunci când o face să sufere pe fiica sa. Dar ce legătură are Dumnezeu cu toate astea? De ce voința lui Dumnezeu este adusă în discuție ca justificare pentru așa ceva? Dumnezeu simbolizează doar interesele oamenilor? Nu se poate înțelege altceva. De ce ar avea Dumnezeu astfel de motive îngrozitoare pentru legile sale? Și de ce se roagă oamenii la astfel de zei groaznici? Acest lucru ni se pare nouă, cei care nu am fost mutilați, cel puțin nu fizic, ca fiind complet de neînțeles.

Există diferite motive pentru astfel de maltratări deghizate în obiceiuri religioase efectuate asupra copiilor lipsiți de apărare: nu

doar răzbunarea adultului pentru suferința de altă dată refulată în inconștient este un declanșator. Supunerea lipsită de discernământ față de părinți și convingerea preluată de la ei că prin extirpare se obține un lucru pozitiv fac ca aceste mutilări să fie efectuate în continuare, ca tradiție demnă de a fi păstrată.

Totuși există deja în Statele Unite ale Americii tineri evrei – despre ei a relatat în 1987 revista *Mothering* – care, deși sunt religioși, refuză principial circumcizia, pentru că i-au recunoscut caracterul oribil.

În *Verbannte Wissen* l-am citat pe larg pe cercetătorul comportamental Desmond Morris care a dovedit că niciunul dintre argumentele așa-zis medicale privind necesitatea circumciziei la bărbați nu este irefutabil. Acest lucru este dovedit de cercetări din America și Anglia. Este vorba de o modă, de pe urma căreia au profitat în special medicii care s-au folosit de ignoranța și credulitatea populației. De când companiile de asigurări nu mai plătesc circumciziile, acest „obicei" și-a pierdut rapid atractivitatea și nu se mai vorbește decât rareori de necesitatea sa medicală.

Încercarea de a transmite prin abreacție dorințele de răzbunare cândva reprimate – ușor de înțeles, dar criminale – ale copilului violat zeci de ani mai târziu tot unui copil sau altor persoane lipsite de apărare nu poate fi depășită prin fraze moralizatoare, cu atât mai puțin cu cât religiile obișnuiesc să practice această formă de sacrificiu uman și chiar o sfințesc. Doar conștientizarea furiei îndreptățite și a dorinței de răzbunare poate împiedica o altă crimă și poate stopa cercul vicios al ignoranței. Când o femeie va fi în stare să accepte faptul trist și revoltător, și anume că părinții ei au sacrificat-o unui ritual religios fără sens, atunci ea nu va mai vrea să facă fiicei ei același lucru. Ea va ști cine merită furia ei și nu va lăsa un copil nevinovat să plătească pentru crima altuia.

Chiar dacă ritualul extirpării clitorisului nu apare în cercul nostru cultural, numeroși alți oameni i-au făcut pe copiii lor să sufere

o amputare: și anume pe cea a lumii lor sentimentale, care le-a fost mutilată îngrozitor prin maltratări și educație.

Tradiția milenară a maltratării și omorârii copiilor nu poate fi depășită de azi pe mâine. Cuvântul „tradiție" are încă o conotație pozitivă. În Elveția neutră, care nu a dus niciodată un război de cucerire, a cărei armată există exclusiv pentru apărare, s-a discutat, din perspectiva tendințelor de deschidere din 1989, dacă nu cumva ar trebui să se renunțe complet la armată. Un bărbat mai vârstnic, întrebat pe stradă cu privire la acest lucru, a explicat că armata trebuie păstrată cu orice preț. Și anume „pentru tradiție". El s-ar fi putut exprima și astfel: nu se știe niciodată care dintre vecinii noștri vor avea altă părere în viitor, nu vrem să fim dependenți de intențiile vecinilor noștri mai mari, deoarece independența noastră este prea importantă pentru a risca așa ceva. Dar nu a spus asta. El a spus doar că o armată atât de scumpă trebuie păstrată pentru tradiție. Iar cel care l-a întrebat nu s-a mirat.

Foarte mulți oameni gândesc la fel despre dresarea copiilor. Este o tradiție, de aceea ei trebuie bătuți sau supuși unor abuzuri rituale. Pentru că exista o tradiție, chinezoaicele trebuiau să sufere chinuri oribile și să-și lase mutilate picioarele. Pentru că există o tradiție să omorâm oameni, mărșăluim de mii de ani în războaie.

Astăzi suntem într-un punct de cotitură. Nu mai putem aproba tradițiile doar de dragul lor, nu mai putem juca mai departe jocurile de război fără a percepe consecințele unei astfel de distrugeri la măsura corectă. Trebuie să conștientizăm faptul că de tradiția noastră ținea și omorârea copiilor – orbirea noastră față de această tradiție este deja consecința acestei practici, și nu ne rămâne altceva de făcut decât să devenim conștienți de părțile ei groaznice, pentru a nu le transmite mai departe generațiilor viitoare.

„SALVATORII“ ȘI CONSTRUCTORII DISTRUCTIVI AI REGIMURILOR TOTALITARE

Adolf Hitler
De la uciderea sufletelor de copii la distrugerea unor popoare întregi

„Ce noroc pentru guvernanți că oamenii nu gândesc.“

(Adolf Hitler, citat după Joachim Fest, Hitler, 1973)

În Germania de astăzi mai poate avea cineva ideea că dacă nu ar fi existat sistemul de maltratare a copiilor, și al educației bazate pe supunerea oarbă, cu ajutorul forței, nu ar fi existat niciun Hitler și nici adepți ai lui Hitler? Prin urmare nici milioane de oameni uciși? Probabil că fiecare om care gândește și-a pus măcar o dată întrebarea: cum s-a putut ajunge ca un om să gândească o mașinărie gigantică de ucidere și să găsească milioane de ajutoare pentru a o pune în mișcare?

Monstrul Adolf Hitler, ucigașul a milioane de oameni, maestrul distrugerii și al nebuniei organizate, nu a venit pe lume ca monstru.

El nici nu a fost trimis de diavol pe pământ, cum cred mulți, nici nu a fost trimis din cer, pentru „a face ordine" în Germania, pentru a construi autostrăzi și pentru a scoate țara din criza economică, cum cred încă și astăzi mulți alții. Nici nu s-a născut cu „impulsuri distructive", pentru că ele nu există. Sarcina noastră biologică este de a menține viața și nu de a o distruge. Distructivitatea unui om nu este niciodată înnăscută, predispozițiile moștenite nu sunt nici rele, nici bune. Felul în care se manifestă ele depinde de caracter, care se formează în decursul vieții și al cărui tip este determinat de experiențele individuale, mai ales din copilărie și tinerețe, și de deciziile ulterioare ale adultului.

Hitler a venit pe lume, ca orice copil, nevinovat, și a fost educat de părinții săi, ca mulți copii pe atunci, în mod distructiv, iar mai târziu a devenit el însuși un monstru. A fost supraviețuitorul unei mașinării de distrugere care în Germania începutului de secol se numea „educație" și pe care eu o desemnez ca pe KZ ascunsă a copilăriei, care nu trebuie recunoscută niciodată.

Cum a devenit această oroare ascunsă una manifestă, în Reichul său, am descris foarte precis în cartea mea *Am Anfang war Erziehung (La început a fost educația)* și în celelalte cărți ale mele, de pildă în *Das verbannte Wissen* și *Der gemiedene Schlussel*. Acolo se află și prezentarea clară a dovezilor pentru tot ceea ce voi schița în paginile următoare.

Fiecare copil maltratat trebuie să refuleze total maltratările, neglijențele și confuziile pentru a nu muri, căci organismul copiilor nu ar putea suporta toate aceste dureri. Abia pentru adult se deschid alte posibilități de a face față sentimentelor. Dacă el nu folosește aceste posibilități, funcția de refulare care odinioară i-a salvat viața se poate transforma într-o forță periculoasă, distrugătoare și autodistructivă. În carierele dictatorilor, cum sunt cele ale lui Hitler și Stalin, fantasmele de răzbunare reprimate cândva pot duce la acțiuni distructive de dimensiuni greu de descris. Acest fenomen

nu apare deloc la regnul animal, pentru că niciun animal nu este dresat în copilărie, de părinții săi, să devină o negare perfectă a ființei sale, pentru a ajunge în cele din urmă un „animal rezonabil". Doar oamenii acționează într-un mod atât de distructiv. Relatările din copilărie ale criminalilor național-socialiști, dar și cele ale voluntarilor în Războiul din Vietnam au confirmat faptul că programarea oarbă spre distructivitate a început mereu cu o educație brutală care viza supunerea necondiționată și cu disprețuirea totală a copilului.

De pildă, comandantul de la Auschwitz, Rudolf Hoss, și-a caracterizat foarte potrivit copilăria, firește fără a vedea în ea rădăcinile inumanității sale (cf. R. Hoss, *Kommandant in Auschwitz*, München, 1963):

> „Mi s-a arătat mereu în mod special faptul că trebuie să îndeplinesc, respectiv să urmez dorințele sau ordinele părinților, profesorilor, preoților etc., ale tuturor adulților, până la personalul de serviciu, și că nu trebuie să mă las oprit din drum. Ce spun ei este mereu corect. Aceste principii educative au trecut direct în carnea și în sângele meu."

A reprima senzațiile, impulsurile și sentimentele copiilor înseamnă a le ucide sufletul. Hoss a experimentat uciderea foarte devreme, pe el însuși, în copilărie, și a învățat-o temeinic. El a așteptat aproximativ 30 de ani până când regimul i-a oferit ocazia să folosească ceea ce a învățat.

La fel funcționează mii de contemporani. În loc să dezvăluie și să judece acțiunea îngrozitoare a părinților, ei o laudă și o apără. Dacă conștiința ar fi putut da mărturie despre absurditatea și pericolul educației brutale, atunci nu ar fi fost posibil ca Hoss să devină un monstru. Predispoziția pentru supunere oarbă și alegerea unui om ca Hitler nu ar fi existat atunci în Germania.

Oamenii tineri din Europa Centrală și de Est, care au ieșit pe stradă la sfârșitul anilor '80 pentru a protesta față de minciunile guvernelor lor și pentru a cere mai multă libertate, au cunoscut cu siguranță în copilăria lor variante pentru supunerea oarbă și pentru ipocrizie. Ei au dovedit deja acest lucru prin faptul că au fost capabili să își ceară drepturile, fără a denatura cauza pentru care luptau printr-o distructivitate oarbă și necontrolată, cum au făcut teroriștii din anii '60, a căror educație era pătrunsă complet de spiritul „pedagogiei negre".

Prin „pedagogie neagră" înțeleg o educație care este orientată spre distrugerea voinței copilului, pentru ca prin intermediul exercitării explicite sau mascate a puterii, prin manipulare și reprimare copilul să devină un subordonat ascultător. Am detaliat acest concept în cărțile mele *Am Anfang war Erziehung* și *Du sollst nicht merken (Nu trebuie să observi),* cu multe exemple. În alte publicații am arătat mereu ce urme lasă mentalitatea mincinoasă a „pedagogiei negre", pe care am suportat-o în copilărie, asupra gândirii și relațiilor noastre ca adulți.

Pentru scopurile lor aparent umane, acești oameni, ca și părinții lor, au ales forța brută ca mijloc. Tinerii demonstranți din anii '80 au fost în stare să demaște teroarea stalinismului, caracterul său opus vieții, minciuna și găunoșenia sa – toate aceste lucruri cu care părinții și bunicii lor se simțeau bine – tocmai pentru că în copilărie au putut cunoaște mai multă libertate și sinceritate decât generația anterioară. Pentru a suferi conștient în condiții de lipsă de libertate oamenii trebuie să aibă un concept despre ce înseamnă libertatea și considerația față de viață.

Cine nu a aflat asta niciodată, cei care, în copilărie, au cunoscut și au fost expuși doar forței, brutalității și ipocriziei, fără a fi

întâlnit măcar un singur „martor ajutător", aceia nu demonstrează pentru libertate.

Un „martor ajutător" este pentru mine un om care stă alături de un copil maltratat (oricât de rar s-ar întâmpla acest lucru), care-i oferă sprijin, o contragreutate față de abuzurile din viața de zi cu zi. Poate fi orice om din anturaj: un profesor, o vecină, femeia de serviciu din casă sau bunica. Foarte frecvent este vorba de frați sau surori. Acest martor este o persoană care oferă copilului bătut sau neglijat simpatie sau chiar iubire, care nu vrea să-l manipuleze în scopuri educative, care are încredere în el și-i dă sentimentul că nu este rău și că merită prietenia. Datorită acestui martor, care nici măcar nu trebuie să fie conștient de rolul său hotărâtor, salvator, copilul află că în această lume există iubire. El dezvoltă încredere, în cel mai bun caz, în oameni și poate prețui iubirea, bunătatea și alte valori ale vieții. Acolo unde lipsesc cu desăvârșire „martorii ajutători", copilul glorifică violența și o folosește mai târziu mai mult sau mai puțin brutal și sub aceeași acoperire ipocrită. Este caracteristic faptul că în copilăria ucigașilor în masă, precum Hitler, Stalin sau Mao, nu a existat niciun astfel de „martor ajutător".

Aceia cer ordinea prin intermediul violenței, așa cum au învățat în copilărie: ordinea și curățenia trebuie să existe cu orice preț, mai ales cu prețul vieții. Victimele unei astfel de educații ard de nerăbdare să facă altora ce li s-a făcut lor. Iar dacă nu au copii sau dacă se sustrag acestei răzbunări, ei marșează pentru forme noi de fascism. Fascismul are, la bază, mereu același scop: distrugerea adevărului și a libertății. Cei maltratați în copilărie, care-și neagă suferințele, folosesc de fiecare dată etichete și parole actuale și se bucură de acordul contemporanilor, deoarece contribuie la ascunderea adevărului celorlalți. Sunt măcinați de pofta perversă de a distruge viața, pe care au observat-o în copilărie și în tinerețe la părinții lor. Își

doresc de multă vreme să se afle de partea cealaltă, să aibă putere și să o prezinte – cum au făcut Stalin, Hitler, Ceaușescu etc. – ca pe o salvare pentru alții. Această dorință veche din copilărie le determină „opiniile" și discursurile politice, care tocmai de aceea nu permit contraargumente politice. Rațiunea rămâne lipsită de putere în fața unui astfel de delir de persecuție, cât timp rădăcinile acestuia, care își au originea în amenințările reale din copilărie, sunt ignorate sau necunoscute. Compulsiunea inconștientă de a răzbuna rănile refulate este mai puternică decât orice rațiune. De la un rătăcit care acționează din panică permanentă nu se poate aștepta o claritate a argumentelor. Dar trebuie să ne protejăm de el.

Accesul la adevăr va face posibil să împiedicăm acești oameni, care caută „ordinea" cu forța, să-și ducă la capăt planurile distructive. Când societatea nu va mai nega existența brutalității, violenței și a disprețului față de om în copilărie și nu va mai bagateliza pericolele pe care acestea le implică, atunci fascismul se va stinge, căci nu va mai avea nicio șansă în această societate.

Nu este de ajuns să demascăm stalinismul și național-socialismul ca minciuni. Cât timp nu se recunoaște căror circumstanțe li se datorează succesul, astfel de minciuni sau altele asemănătoare pot trăi mai departe sau pot reînvia, adaptate epocii respective, deoarece fascismul este o atitudine care aduce la suprafață istoria ascunsă a distrugerii.

În esență, el nu este determinat nici de relații economice, nici de relații politice. Mult timp succesul lui Hitler a fost „explicat" prin starea economică catastrofală a Republicii de la Weimar. Dacă ar fi așa, nu ne-am putea explica nici de ce, în ciuda situației economice foarte proaste, mulți cetățeni sovietici au salutat politica lui Gorbaciov spunând: „În sfârșit, în sfârșit putem spune și vedea adevărul. Acest lucru nu se poate plăti cu bani, nu se poate cumpăra, fără adevăr nu se poate trăi mult timp. Este ca aerul de care avem nevoie pentru a respira."

Nu este de ajuns să vedem suprafața și să o descriem. Producția confuziilor paranoide din copilărie trebuie recunoscută și făcută imposibilă. O lege clară, care consideră în mod neechivoc că maltratarea copiilor este o infracțiune, ar fi un pas hotărâtor în vederea profilaxiei.

Accesul la adevărul propriei noastre istorii ne ajută să recunoaștem clar că ceea ce vor să realizeze câțiva oameni distructivi și rătăciți – oricât ar părea de atrăgător pentru unii cu un destin asemănător – în fond nu este nimic altceva decât iadul din care au ieșit ei înșiși: iadul cinismului, al aroganței, brutalității, furiei distructive și prostiei. Ei au scăpat din acest iad grație negării, cu dorința arzătoare de a se răzbuna.

Nu se poate vorbi cu acești oameni? Vreau să spun că în orice caz trebuie încercat, pentru că este posibil, ba chiar probabil, să le putem oferi astfel, pentru prima dată, șansa de a întâlni un „martor cunoscător". Cu ce se vor alege ei din această întâlnire scapă influenței noastre, dar, cel puțin, ar trebui să folosim această șansă. Viața le-a rămas datoare, iar acest lucru este valabil probabil și pentru toți deținuții din închisori. Ar trebui încercat să li se arate că, în copilărie, ar fi avut dreptul la atenție, iubire și dezvoltare și că le-a fost refuzat acest drept; dar că acest lucru nu-i îndreptățește să distrugă viața altora și că această distrugere este o fundătură. Nici ura lui Adolf Hitler, nici pofta sa de răzbunare nu s-a potolit cu milioanele de cadavre. Trebuie arătat că ceea ce li s-a vândut în copilărie drept educație era o ideologie mincinoasă și stupidă, în care au trebuit să creadă pentru a supraviețui și pe care acum vor să o vândă mai departe, la nivel politic. Și trebuie să li se arate că cei care i-au înșelat, care le-au cauzat suferința, foamea după putere și distrugere nu au fost evreii, arabii sau țiganii, ci propriii părinți, cetățeni curați și ordonați, enoriași pioși, bine văzuți și respectabili.

Nu știm câți dintre tinerii infractori violenți, care-și prezintă faptele de răzbunare ca „politice" sau „religioase", sunt încă deschiși

pentru o discuție. Dar dacă ne închipuim că în societatea noastră ei nu au întâlnit aproape pe nimeni care să le explice propria istorie, atunci este puțin probabil ca vreunul dintre ei să asculte. S-ar putea ca evidența faptelor pe care le cunoaște din copilărie, dar pe care nu le-a pus niciodată în relație să-l lumineze pe câte unul. Mai ales dacă nu a învățat ani la rând la universități cum să le nege sau să le ascundă.

Pericolul nu pornește de la oamenii individuali, chiar dacă sunt criminali; pericolul se află mai degrabă în ignoranța întregii societăți, *care le confirmă oamenilor minciunile în care au trebuit să creadă în copilărie*. Reprezentanții de seamă ai societății, profesorii, juriștii, medicii, lucrătorii sociali, preoții îi protejează pe părinți de orice reproș al copilului maltratat și ascund adevărul despre maltratarea copiilor. Se obține impresia că această infracțiune trebuie să rămână nepedepsită (cf. *Das verbannte Wissen*, p. 163).

Dar tocmai cu ajutorul adevărului *nelimitat* privind maltratarea copiilor care produce alte maltratări ale copiilor ne-am putea feri de pericolele ce ne amenință. Printre altele, ne putem asigura că acei copii maltratați sever, care din acest motiv au devenit infractori paranoizi, nu vor ajunge niciodată conducătorii unor națiuni și nu vor avea niciodată puterea de a domina milioane de oameni și de a-i distruge. Pe vremea lui Nero, exista un destin implacabil de a trăi sub tirania unui individ, dar în timpurile democrației, oricât de imperfectă ar fi ea, acest destin se află în mâinile alegătorilor. Ei pot alege orbirea sau adevărul faptelor. Cine optează pentru adevăr nu se va da pe mâna unor oameni care-i promit salvarea prin distrugerea altora. Căci el va ști că foamea de distrugere nu este o trebuință umană primară, care poate fi satisfăcută o dată, ci este o căutare permanentă și pervertită a răzbunării, care în cele din urmă i-ar lovi și pe alegătorii unui astfel de tiran dacă nu găsesc la timp curajul pentru adevăr.

Nu cunosc niciun exemplu care să fie mai bine documentat și care să ne aducă în fața ochilor mai clar consecințele uciderii sufletelor copiilor – una dintre ele este orbirea colectivă – precum succesul fatal al lui Hitler.

Hitler i-a povestit cândva secretarei sale, cum a reușit ca o dată, în timp ce tatăl său îl bătea, ca de obicei, cu biciul, să nu mai plângă, să nu mai simtă nimic și chiar să numere cele 32 de lovituri (cf. John Toland, *Adolf Hitler*, Bergisch-Gladbach 1977, p. 30). În acest mod, prin negarea completă a durerilor, a sentimentelor de neputință și a disperării – adică prin negarea adevărului –, Hitler a devenit maestrul violenței și al disprețului față de oameni. Rezultatul a fost un om incapabil de diferențieri empatice față de alți oameni. Era lipsit de milă și mânat constant spre distrugere. Sentimentele de ură și dorința de răzbunare, rămase latente, l-au condus mereu spre alte acțiuni. După ce au trebuit să moară milioane de oameni din cauza acestor acțiuni, sentimentele îl urmăreau în somn. Hermann Rauschning relatează despre strigătele de luptă nocturne ale Conducătorului, legate de o „numărătoare incomprehensibilă", ale cărei origini eu le văd în ritualurile de pedepsire din copilăria sa (cf. *Am Anfang war Erziehung*, p. 204).

Hitler nu a inventat fascismul, el l-a descoperit anterior, ca mulți dintre contemporanii săi, în regimul totalitar din familie. Caracterul național-socialist al fascismului poartă neîndoielnic urme clare ale copilăriei lui Hitler. Dar copilăria sa nu a fost o excepție. De aceea nici Gerhart Hauptmann, nici Martin Heidegger, și nici alți intelectuali celebri nu au putut să perceapă nebunia lui Hitler. Pentru a fi în stare de așa ceva, ei ar fi trebuit să perceapă nebunia propriei lor educații.

Adolf Hitler a avut posibilitatea să facă din Europa și din întreaga lume câmpul de bătaie al copilăriei sale, deoarece în Germania de atunci existau milioane de oameni care au trăit lucruri asemănătoare în copilărie. Următoarele principii erau pentru ei de la sine înțelese, chiar dacă nu neapărat în mod conștient:

1. Nu viața, ci ordinea și supunerea sunt valorile supreme.
2. Doar prin forță se poate crea și menține ordinea.
3. Creativitatea (întruchipată de copil) este un pericol pentru adulți și trebuie distrusă.
4. Să asculți în mod absolut de tată este legea supremă.
5. Nesupunerea și critica sunt de neconceput, deoarece sunt tratate cu pedepse corporale și amenințarea cu moartea.
6. Copilul vioi și plin de viață trebuie educat cât mai devreme pentru a deveni un robot supus, un sclav.
7. Sentimentele nedorite și trebuințele adevărate trebuie reprimate cât mai hotărât.
8. Mama nu va proteja niciodată copilul de acțiunile punitive ale tatălui, ci îi ține predici, după fiecare tortură suferită, despre cum trebuie să-și cinstească și să-și iubească părinții.

Din fericire, uneori au existat oameni la care copilul putea evada din acest regim totalitar și unde putea găsi chiar iubire, atenție și protecție. Datorită acestei experiențe pozitive – chiar și numai datorită comparației – copilul putea judeca cel puțin în sufletul său traumele trăite și putea să nu dezvolte dorința ca mai târziu să-i chinuie pe alții. Dar dacă acești martori salvatori lipseau, copilului nu-i rămânea altceva de făcut decât să subordoneze fiecare reflex natural, precum furia sau chiar râsul, în acest scenariu bizar și să exerseze în fiecare zi supunerea absolută. Numai astfel putea menține în anumite limite amenințarea reprezentată de tată. Hitler a exploatat mai târziu această școală timpurie de formare a caracterului. Într-o asemănare aproape completă cu sistemul de educație pe care l-a cunoscut pe propria piele, el a dezvoltat ideologia național-socialistă, care a avut în practică următoarele consecințe:

1. Voința Führerului este legea supremă.

2. Führerul va crea ordinea cu forța și va face din Germania paradisul arienilor, rasa dominantă.
3. Cine se supune ca un robot ordinelor sale va fi răsplătit.
4. Cine îndrăznește să critice va ajunge în lagăre de concentrare.
5. Evreii și țiganii trebuie distruși, bărbați, femei și copii.
6. Polonezii și rușii trebuie să devină sclavi buni de muncă.
7. Persoanele cu handicap și cele cu boli psihice ar trebui, de asemenea, omorâte.
8. Arta liberă este periculoasă, „degenerată", și trebuie, ca orice altă formă de creativitate liberă, persecutată.

Fără numeroasele filme documentare care prezintă jubilația maselor, astăzi nimeni nu ar crede că un nebun cu o ideologie care disprețuiește oamenii a putut declanșa atâta admirație. Cum a fost posibil ca Hitler să aibă parte de atât de mulți susținători? Doar pentru că promitea poporului soluția tuturor problemelor oferind un țap ispășitor? Cu siguranță. Dar doar asta nu ar fi fost de ajuns pentru ca nenumărați oameni să se lase folosiți ca niște marionete. Aceste promisiuni trebuie să fi fost făcute în stilul tatălui doritor de putere și violent pe care cei mai mulți îl cunoșteau, de care se temeau și pe care-l admirau. De la astfel de tați au învățat dictatorii, în copilărie: te bat până te las lat – spre binele tău. Mulți și-au târât popoarele în războaie și s-au intitulat salvatori. Unii fac asta și astăzi.

Din istoria sacrificiilor umane și a canibalismului până la azteci se poate învăța felul în care diverse religii au consfințit sacrificiul uman pentru a înfrumuseța crimele făcute de părinți împotriva copiilor. Cine citește această istorie cu ochii deschiși va observa mereu același model: „Dacă fac altora ce mi s-a făcut cândva mie nu mai simt cât de tare ar trebui să mă doară această amintire. Dacă împachetez totul bine, ideologic sau religios, și spun toate minciunile pe care au învățat să le creadă cei din jurul meu, mă vor urma mulți. Dacă – la fel ca Hitler – mă folosesc de talentul actoricesc

și preiau alura tatălui amenințător, de care ascultau aproape toți în copilărie și de care se temeau toți, atunci pot găsi nenumărate argumente pentru orice crimă pe care mi-o imaginez, și cu cât este mai absurdă, cu atât va fi mai ușor." Experimentul Milgram a dovedit din plin acest lucru. Căci mulți adulți care odinioară au fost copii ascultători așteaptă o descărcare legală a furiei pe care au reprimat-o timp de decenii. În maltratarea propriilor copii, care se numește „educație", sau în războaie și genocide, societatea le oferă această descărcare și justificarea culturală corespunzătoare.

Nu în ultimul rând, cu ajutorul celor mai noi istorii, am devenit conștienți de pericolele moralei noastre comune. Suntem obișnuiți să ne cinstim părinții și să nu ne îndoim de ei, orice ar fi făcut. Dar când am realizat că milioane de oameni au trebuit să moară pentru ca Adolf Hitler să-și poată menține reprimarea, că milioane au fost umiliți și uciși în lagăre, pentru ca el să nu trebuiască să simtă niciodată cum a fost el însuși chinuit, atunci cred că nu putem arăta destul de clar și de des aceste legături, pentru a dezvălui această producție inconștientă a răului. Cum pot oamenii tineri să recunoască și să condamne inumanitatea și crima, când acestea sunt practicate în continuare, de pildă sub forma experimentelor medicale cu oameni, în loc să fie prezentate cât mai clar posibil?

Dacă faptele unor Mengele mari și mici nu ar fi fost protejate timp de 50 de ani, în spatele unor ziduri groase ale tăcerii, fenomenele asemănătoare ar fi mai ușor de recunoscut astăzi. Din păcate doar foarte puțini profită de pe urma acestor informații. De aceea astăzi este încă posibil să se facă trimitere la libertatea cercetării, fără a trezi indignarea opiniei publice, și să se efectueze în continuare teste îngrozitoare pe oameni lipsiți de apărare, aparent spre „binele omenirii".

Doar dacă tineretul poate ști exact ce s-a întâmplat și de ce s-a putut întâmpla, dacă nimic nu va sta în calea curiozității și dacă

nimeni nu se teme de adevăr, el se poate elibera de povara pe care i-a transmis-o orbirea predecesorilor.

Mii de istorici au ridicat deja întrebarea (și probabil nu vor înceta să o ridice în continuare) cum a putut deveni adultul Adolf Hitler, în Republica de la Weimar, cancelar al Reichului. Dar numai un om, poetul suedez Niklas Rådström, a făcut, în piesa sa, *Hitler's Childhood*, ceva ce până acum niciun alt poet nu a îndrăznit să facă: s-a hotărât să se transpună consecvent și conștient în pielea unui copil maltratat, pentru a privi din acea perspectivă societatea noastră adultă și pentru a vedea ce apare la suprafață. Și, într-adevăr, apar multe la suprafață. Chiar dacă s-a sprijinit pe cercetarea mea – fără propria empatie cu copilul nu i-ar fi reușit niciodată acest text puternic. Din păcate așa este: preocuparea cu copilăria ne sperie. Cu siguranță nu oricine poate face asta și putem fi bucuroși când alții rezolvă pentru noi această sarcină emoțională și spirituală. Căci cunoașterea copilăriei este obligatorie dacă vrem să înțelegem cu adevărat omul adult și viața. Consider că este o realizare importantă faptul că Radstrom a putut face acest pas hotărâtor spre realitate și a renunțat în mod conștient la teorii inutile, și asta nu doar în istoria teatrului. Perspectiva unui copil, prezentată pe scenă, poate contribui la adâncirea cunoașterii și gândirii noastre, chiar și în domeniul politic. Dacă Adolf Hitler ar fi avut parte, chiar și pe departe, chiar și numai câteva momente, de niște părinți prietenoși și buni, el nu ar fi devenit cel mai mare criminal din istorie. El ar fi avut atunci posibilitatea să păstreze, pe lângă brutalitate, și altceva, de pildă compasiunea pentru oameni. Dar el nu a avut niciodată această experiență. Văd asta din rigiditatea atitudinii sale – o atitudine care nu a cunoscut excepția și mila în furia sa de distrugere și care s-a exprimat în grozăvia „soluției finale" și a „legii eutanasierii". El a păstrat doar violența, lipsa de milă și ura. Această experiență totală, neîntreruptă, păstrată încă de timpuriu, experiența câinelui bătut

de propriii părinți a făcut din el ceea ce a devenit mai târziu: personificarea totală a răului.

Ce a încercat să prezinte Radstrom prin empatia sa privind un destin străin, la Manfred Bieler (*Still wie die Nacht, Memoiren eines Kindes*, Hamburg 1989) reiese din adevărul trăit al propriului destin. El i-a dat mâna copilului care a fost odată și l-a însoțit prin infernurile uitate. S-a scuturat de convențiile adulților, care-i răpesc copilului dreptul la senzații și sentimente, luându-le în râs, și a devenit „martorul cunoscător" al acestuia. A putut face asta pentru că a avut o bunică ce uneori îl proteja de părinți, prin urmare era un „martor ajutător". Odată, când micul Manfred Bieler a fost maltratat de tatăl său, bunica sa l-a pocnit pe acesta. Astfel, ea i-a arătat copilului că i se întâmplă o nedreptate, că aceasta a fost condamnată de un alt adult, că el însuși nu este complet lipsit de drepturi și ar putea spera să fie ajutat. Mulți copii maltratați nu au aflat asta niciodată și de aceea nu știu că ar fi meritat să primească ajutor dacă cineva din mediul lor ar fi fost mai puțin ignorant și mai puțin lipsit de inimă. Bunica lui Bieler i-a arătat, prin afecțiunea ei, că el este demn de a fi iubit. Toate acestea l-au făcut pe Manfred Bieler capabil să se confrunte cu durerile copilăriei sale, să nu le nege complet și să relateze despre ele. Oamenii care nu au avut parte în copilărie de „martori ajutători" nu pot face acest lucru. Ei au nevoie de un „martor cunoscător" în terapie, care să le ușureze accesul la istoria proprie. Din păcate, unele terapii amuțesc definitiv istoria copilului.

Unele reacții la cartea lui Bieler oglindesc cinismul cu care se comite uciderea sufletelor copiilor. Criticii care se consideră „competenți" primesc această carte cu aceeași zeflemea cu care unii părinți primesc dintotdeauna vorbele copiilor. Dacă acești critici și-ar aminti faptul că li s-a întâmplat ceva asemănător, ar avea și ei sensibilitatea necesară pentru a înțelege nevoile altor copii. Modul lor de a nega, de a lua în râs sau de a bagateliza această nevoie este consecința propriei reprimări.

Fără îndoială că vom avea nevoie de mult timp pentru a dezvolta o sensibilitate pentru tendințele care urăsc și distrug viața. Dar fără această sensibilitate suntem expuși acțiunilor oarbe, distructive, ale căror pericole sunt deseori subapreciate, deoarece trec drept un joc intelectual inofensiv. Reprimarea adevărului în diferite forme trebuie arătată clar, și pentru ca oamenii care au fost maltratați cândva, care o considerau normală, să o perceapă de fapt drept reprimare.

Tocmai prin cunoașterea istoriei lui Hitler putem fi avertizați în privința orbirii și astfel apare cerința de a renunța la orbire și de a lupta împotriva reprimării colective. Eu fac acest lucru în mod consecvent, în toate cărțile mele, pentru a face inteligibilă psihodinamica maltratării copiilor și pericolele ei nemăsurate pentru societate, așa cum le-a revelat Hitler. Această înțelegere nu înseamnă în niciun caz o compasiune pentru un om la fel de lipsit de milă ca Hitler.

Sunt convinsă că atunci când numele lui Hitler nu va mai fi tabu, cunoașterea istoriei copilăriei și vieții lui va contribui cu multe lucruri esențiale la înțelegerea și împiedicarea altor catastrofe asemănătoare în prezent și în viitor.

Marele obstacol pe acest drum lung este negarea propriilor maltratări suferite în copilărie și descărcarea lor pe seama altora: a copiilor, subordonaților, partenerilor sau alegătorilor.

În anul 1987, mai mult de jumătate din părinții din Republica Federală Germania s-au exprimat în favoarea bătăii, ca mijloc educativ potrivit. Acest lucru s-a întâmplat în ciuda muncii de lămurire duse ani în șir de către Asociația de protecție a copiilor. De unde provine această inconștiență încăpățânată? De ce nu știu părinții că violența fizică și „bătăile psihice" înseamnă o umilire și o maltratare a copiilor, care se vor manifesta, mai devreme sau mai târziu, deschis sau pe ascuns, într-un mod distructiv? De ce nu știu că, prin afirmația lor, evident falsă, conform căreia bătaia copiilor ar fi absolut necesară și complet nedăunătoare, ei susțin, mențin și

continuă o tradiție distructivă? Ei nu știu acest lucru deoarece din propria lor experiență nu cunosc decât acest mod de educație, despre care au învățat de timpuriu că este normal și nedăunător. Forța este, în ochii unor astfel de părinți, singura metodă eficientă de corectare a comportamentului copilului. De aceea această generație de părinți construiește teorii complicate, pentru a explica uciderea în masă din timpul celui de-al Treilea Reich și propria lor pasivitate, respectiv contribuție. Acest lucru li se pare mai simplu decât să simtă durerea propriilor umiliri din copilărie, când erau bătuți, care le-ar putea însă oferi cheia unei noi percepții, o percepție care le-ar proteja copiii de maltratări și pe ei înșiși de orbire, ca părinți și alegători. Dacă sunt politicieni, atunci această percepție ar putea probabil să protejeze națiuni întregi de sacrificii și războaie inutile.

Nenumărați oameni au murit în războaie convenționale, iar cei care au fost responsabili de ele nu vor să recunoască forțele distructive pe care le posedă. Ei au încercat să se elibereze de ele pe socoteala altora, răzbunându-se astfel pentru rănile foarte vechi și foarte personale. Din perspectiva simplei posibilități a unui război nuclear nu ne mai putem permite să ignorăm în continuare această cunoaștere. Dar facem exact acest lucru: mulți specialiști și funcționari se ocupă zilnic de consecințele maltratării copiilor, fără a putea să le vadă cauzele.

Nici măcar cea mai tristă copilărie nu-l absolvă pe un criminal de vina sa, care înseamnă distrugerea vieții. Ca adult, el are posibilitatea să se confrunte cu copilăria sa, să nu nege trauma de altădată, să retrăiască ura reprimată și să-i înțeleagă justificarea. Ura trăită conștient este doar un sentiment, iar sentimentele nu omoară. Dar acțiunile distructive, orientate orbește împotriva unor persoane, sunt fapte care pot costa vieți umane și care pot fi puse în seama făptașului.

Dar poate că nepoții noștri vor putea spune despre ei: ce noroc că nu am fost bătuți, cum au pățit bunicii noștri, și de aceea astăzi putem vedea mai clar decât ei. Dacă bătăile din copilărie ar fi

într-adevăr inofensive, atunci oamenii nu ar fi fost orbi la disprețul lui Hitler față de semeni, ei l-ar fi perceput și l-ar respins imediat, așa cum fac deseori astăzi copiii noștri în fața unor abuzuri. Copiii care au voie să se apere nu devin distructivi. Distructivitatea – acest fenomen care domină lumea – nu este un destin implacabil. Ea ar putea dispărea din lume dacă am trata copiii cu grijă și iubire. „Pulsiunea de distrugere" dormitează în victimele maltratărilor din copilărie, care, ca adulți, nu vor să știe ce li s-a întâmplat atunci. Nu avem niciun motiv să ne batem copilul lipsit de apărare. Nici măcar nu ne putem imagina asta, nici chiar când suntem nervoși și iritați și reacționăm cu nervozitate la întrebările lui. Există multe alte modalități de a trata copiii, productiv, cu respect și nu distructiv. Și mai puțin decât aceste nevoi de răzbunare îndreptate împotriva copiilor noștri ne putem închipui că ne poate fascina un monstru ca Hitler. Oamenii care au fost respectați în copilărie, care nu au fost dresați să devină roboți prin maltratare nu vor dori niciodată să moară din „fidelitate pentru conducător" și nici nu vor trimite, împotriva oricărei rațiuni, mii de oameni la Stalingrad, doar pentru că un nebun a vrut asta.

Însă generalii lui Hitler stăteau drepți în fața lui și toate obiecțiile se dizolvau în frică și paralizie spirituală sau chiar în exaltare atunci când îl auzeau vorbind pe EL (tatăl). Această orbire politică, ce a costat viața a milioane de oameni, dovedește exact contrariul a ceea ce susțineau bunicii noștri: în orice caz, bătăile fizice și cele psihice nu numai că dăunează copilului, ci și îl pun în pericol mai târziu, adică îl fac sensibil la distructivitate. Iar acest lucru nu este valabil doar pentru indivizi, ci și în anumite circumstanțe pentru popoare întregi. Istoria recentă a României oferă o dovadă tragică în acest sens.

NICOLAE CEAUȘESCU – CONSECINȚE MONSTRUOASE ALE NEGĂRII COPILĂRIEI CHINUITE

„Să-și învăluie și să-și înfrumusețeze propria persoană reprezenta unul dintre eforturile de bază ale vieții sale. Aproape nicio altă figură din istorie nu s-a stilizat cu atâta forță, cu o consecvență atât de pedantă, umbrind atât de mult ceea ce este personal. Reprezentarea pe care o avea despre sine era mai aproape de un monument decât de imaginea unui om. Toată viața s-a străduit să se ascundă în spatele ei."

(JOACHIM FEST, HITLER, 1973).

Am citat acest pasaj din cartea lui Joachim Fest despre Hitler, acum 20 de ani, în *Am Anfang war Erziehung,* și am adăugat: „Un om care a simțit dragostea mamei nu trebuie să se disimuleze niciodată astfel." În perioada 1989–1990 am stat, din nou, în fața unui fenomen foarte asemănător. Din perspectiva caracterului lui Nicolae Ceaușescu, nu mai putem afirma „că aproape nicio altă figură din istorie nu s-a stilizat cu atâta forță, cu o consecvență atât de pedantă, umbrind atât de mult ceea ce este personal" ca

Hitler. Câte victime trebuie să mai sufere până când se va înțelege ce produc „monumentele stilizate"?

Când tatăl lui Ceaușescu, Andruța Ceaușescu, a murit în 1973, la vârsta de 80 de ani, dictatorul comunist a chemat un episcop și alți 12 prelați, pentru împărtășire, în semn de respect față de părinții săi. Loialitatea și venerația față de părinții săi i-au convins pe toți contemporanii. Dar asta nu înseamnă deloc că părinții i-au dăruit, la rândul lor, atenție și dragoste, căci tocmai copiii foarte maltratați se caracterizează frecvent printr-o dependență evidentă, prin supunere și lipsă de critică față de părinți. În cazul lui Ceaușescu, a însemnat că dictatorul și-a reprimat complet maltratările suferite în copilărie – pe socoteala întregului popor român.

Ar fi o simplificare să afirmăm că el a lăsat bărbați, femei și copii să înghețe și să sufere de foame doar pentru că a suferit de o sărăcie extremă. Numeroși oameni au crescut în sărăcie. Totuși mulți dintre ei nu au trebuința de a-i chinui pe alții, și anume nu dacă în copilărie au întâlnit oameni iubitori și sinceri. Și mama singură a lui Charlie Chaplin a fost săracă, iar el a trăit în copilărie mult timp într-un azil pentru săraci, în care domneau practici îngrozitoare, dar a avut o mamă care l-a iubit și care nu l-a lăsat de izbeliște nici în azilul pentru săraci. Această experiență timpurie a iubirii, acompaniată de tristețe și melancolie, se simte în cele mai multe filme ale sale.

Dar Andruța Ceaușescu nu a fost numai sărac și tată a zece copii, dintre care unul a murit de mic. El își cheltuia puținii bani în cârciumi, în loc să-și hrănească copiii, și-i bătea zilnic, spre „binele lor", așa cum făceau și tații beți ai lui Stalin și Hitler. Mama, o analfabetă, era ambițioasă și foarte atentă la realizările școlare ale copiilor, pe care îi pedepsea frecvent. Cum părinții, în special mama, erau foarte religioși, ei găseau mereu o motivație „morală" bună în comportamentul lor, astfel încât băiatul nu se îndoia niciodată de corectitudinea pedepselor. Ipocrizia umplea aerul pe care l-a respirat

încă de la început și pe care-l considera de la sine înțeles. Furia sa reprimată, ininteligibilă pentru el însuși, se putea manifesta doar în omorârea animalelor tinere. Pentru acest comportament era cunoscut în satul său, în copilărie, și mai târziu, în închisoare. Tovarășii săi de celulă, în mod clar mai în vârstă, au relatat că, la un moment dat, era gata să stranguleze puii nou-născuți ai unei pisici de pe stradă.

Dar aceste mici acte de răzbunare nu au fost de ajuns pentru a descărca toată povara de ipocrizie și abuzuri. În Partidul Comunist, tânărul aflat la pubertate a găsit în sfârșit ideologia potrivită care i-a permis mai târziu să demonstreze pe scena politică ceea ce a învățat în copilărie. Așa cum odinioară părinții lui pretinseseră că îl băteau în interesul lui, acum el afirma că „salvează" toți românii, cu ajutorul retragerii libertății, reprimării adevărului, spălării creierului, umilirii și prostirii. Această pretenție delirantă de salvare, care masca furia distructivă, se poate observa astăzi la mulți guru ai unor secte. Din păcate, istoria copilăriei a acestor „salvatori" periculoși, care conține cheia ideologiilor delirante, este rareori luată în considerație.

Într-o biografie a dictatorului (cf. Heinz Siegert, *Ceaușescu*, München 1973, p. 78) se relatează următoarele: „Nicolae Ceaușescu s-a născut pe 26 ianuarie 1918. Există puține materiale autentice privind anii copilăriei. Conducătorul partidului este tăcut în această privință. Și membrii familiei sunt reținuți; nimeni nu vrea să vorbească despre acea vreme. [...] În copilăria lui Nicolae Ceaușescu se încălzea doar o cameră, iar în aceasta stătea toată familia în timpul iernii. Nu existau paturi și mobilă. Nu era loc pentru așa ceva. De-a lungul pereților se aflau priciuri cu saltele, pe care dormeau părinții și copiii. [...]

Dintre copiii familiei Ceaușescu doi poartă același prenume: un Nicolae care astăzi este președintele României, și alt Nicolae, cel mai mic dintre cei zece copii, pentru care părinții nu și-au mai dat osteneala să caute un alt prenume. [...]

Lumea în care s-a născut Nicolae Ceaușescu, ca al treilea copil al unor țărani olteni săraci, era una tristă. Viața chinuită a țăranilor

din România, până după al Doilea Război Mondial, nu se putea compara cu cea din nicio altă țară europeană. În cel mai bun caz, doar statele sud-americane puteau concura cu sărăcia populației române de la țară. Țăranii fără pământ sau cu puțin pământ aveau pâine doar în zilele de sărbătoare. Pentru milioane de oameni alimentul principal era mămăliga făcută din mălai. Acest lucru era valabil și pentru familia lui Andruța Ceaușescu, din micul sat oltean, Scorniceşti. În anii de secetă, care veneau cu o regularitate apăsătoare, puținele rezerve nu ajungeau nici măcar pentru această mâncare a săracilor. [...]

Mortalitatea infantilă era mare. În anul 1930 din 100 de copii născuți vii o cincime mureau la vârsta de sugari."

L-am întrebat pe biograf cum i s-a părut dictatorul acum 30 de ani, pe care eu însămi l-am văzut în filmul procesului său, arătând complet lipsit de sentimente, de parcă ar fi purtat o mască. Jurnalistul care l-a intervievat pe atunci și care a avut voie să viziteze și Scorniceștiul, locul de naștere, mi-a povestit că nu se puteau obține niciun fel de informații despre Ceaușescu. Când el s-a interesat de fapte biografice, de pildă despre copilăria sa și nu s-a lăsat amăgit de bolboroseli ideologice despre „România înfloritoare" a viitorului, a simțit cum se înalță între el și interlocutor un zid de netrecut. În conversație, Ceaușescu era rigid, neîncrezător și nu râdea niciodată. Doar când au apărut fotografii, el a afișat un zâmbet de poză. Cu cât mania tatălui beţiv a fost alungată mai mult din conștiința dictatorului, cu atât mai evidentă și mai brutală apărea dorința de a bea a propriului său fiu. Acesta obișnuia deseori să zdrobească de un zid sticle nedesfăcute de whisky, chiar deasupra capului altor oameni (cf. Ion Pacepa, *Horizons rouges – Orizonturi roșii* –, Paris 1987).

Cine a urmărit la televizor, la sfârșitul anilor '80, știrile despre România cunoaște mișcarea tipică din mână a dictatorului, care amintește de niște ștergătoare de parbriz. Gestul îmi dădea impresia că persoana încearcă să șteargă amintirile. Să ascundă faptele, pentru

a-și crea mai departe cale liberă, deși pe „parbriz" se așază mereu din ce în ce mai multe spaime, ca niște insecte supărătoare. Iar mâna ridicată mereu pentru a saluta masele îmi amintește de mâna ridicată a adultului, cu puțin timp înainte de a lovi copilul (poporul devotat!). Și salutul „Heil" al lui Hitler avea cu siguranță aceeași pre-istorie. În fond, aproape orice dictator își trădează spaima reprimată prin mișcări.

Din păcate, gesturile tiranului nu au fost singurul mod prin care Ceaușescu a găsit un fel de descărcare a suferințelor reprimate din copilărie. El a scos la vedere ce au ținut ascuns în întunericul uitării cei nouă copii Ceaușescu supraviețuitori și ceea ce nu voiau ei să știe în niciun caz: printre altele, controlul total căruia nu i se puteau sustrage niciodată, fiind toți înghesuiți într-o singură cameră, ipocrizia educației și lipsa de responsabilitate a dresării permanente a copiilor, care aveau parte doar de nerăbdare, suprasolicitare, suferință și lipsă de iubire.

Un copil liber s-ar fi putut întreba poate: de ce fac părinții noștri atât de mulți copii, din moment ce mai târziu îi lasă să sufere de foame și de frig și nu au grijă de ei, ba chiar le uită numele? Dar un copil maltratat nu poate pune astfel de întrebări. El crede atunci când i se spune că Dumnezeu a vrut toți acești copii. Existența multor copii nedoriți, neglijați, maltratați a fost atribuită lui Dumnezeu, căruia probabil îi place numărul mare de copii înfometați și înghețați. Dorințele lui Dumnezeu nu pot fi puse la îndoială, ele trebuie urmate, chiar dacă par absurde. În spatele lucrurilor trebuie să se afle un sens ascuns pe care nu-l cunoaștem, așa gândesc mulți oameni pioși.

Ceaușescu nu a pus niciodată sub semnul întrebării copilăria sa, pe părinții săi și ceea ce însemna pentru el „Dumnezeu"; poate el se considera trimisul lui „Dumnezeu". Altminteri „geniul Carpaților" nu i-ar fi obligat pe oameni la o supraproducție absurdă de copii, care trebuiau să trăiască în suferință.

Când Ceaușescu a ajuns la putere cu ajutorul ideologiei comuniste, s-a stilizat pe el însuși drept un „Dumnezeu cu dorințe absurde". El a transmis întregii Românii propriul său destin de odinioară: exces de copii produși din cauza delirului unui dictator divin și care nu puteau fi hrăniți și încălziți. Așa cum preoții și instituția spovedaniei aveau grijă să păstreze legile divine în Scornicești, tot așa Securitatea avea acum sarcina de a supraveghea uterele femeilor, de a le controla constant și de a avea grijă ca dorința „divină" a dictatorului, de a avea familii cu mulți copii care înghețau iarna, să fie îndeplinită. Femeile nu trebuiau în niciun caz să aibă timp să se dedice copiilor, prin intermediul nașterilor ordonate erau împiedicate să facă acest lucru. Ele trebuiau să pățească la fel ca mama lui Ceaușescu, care, constrânsă mereu la alte nașteri de un tată bețiv, și-a lăsat copiii să crească în suferință. Tiranul s-a răzbunat pentru destinul său personal, pe mii de mame, tați și frați. Din cauză că a evitat să se confrunte cu destinul său, din cauză că și-a reprimat total istoria și sentimentele, el a adus un popor întreg pe marginea prăpastiei.

Ceaușescu nu a produs doar copiilor României suferința pe care a trăit-o el însuși: lipsa de iubire, foamea, frigul, controlul constant și ipocrizia generală. Cu ajutorul femeilor române, el s-a răzbunat inconștient pe mama sa, pe care în mod conștient o glorifica. El a vrut să constrângă milioane de femei să devină mame, pentru a nu simți niciodată ce a reprimat el în copilărie: faptul că a fost o povară pentru mama sa care a uitat de existența lui.

Mai târziu, ziarele au relatat clar ceea ce rămăsese atât de mult timp ascuns în străinătate. Campania condusă de Poliția secretă de la începutul anilor '70, de sporire a numărului de nașteri, a costat viața a mii de mame și de copii. Mamele mureau de obicei din cauza infecțiilor. Medicilor li se interzicea, cu amenințarea unei pedepse de șapte ani cu închisoarea și interzicerea dreptului de practică, să efectueze chiuretaje. De multe ori ei puteau trata rănile provocate

de avorturile ilegale abia când femeile spuneau numele celor care le-au ajutat. Dacă refuza, femeia cu hemoragie plătea cu moartea.

Astfel de informații arată foarte clar că dictatorul era specializat în așa ceva, iar preocuparea sa zilnică era să-i spioneze constant pe cetățeni și să-i urmărească.

La mijlocul lui ianuarie 1990, o echipă de televiziune de la un post german a relatat pentru prima oară despre o secție pentru copii de la un spital din Timișoara, care era denumită de lucrătorii de acolo „secția Auschwitz" și despre care chiar și în oraș se vorbea foarte puțin. Aici, copiii bolnavi sau subnutriți erau lăsați să vegeteze. Și anume la cererea explicită a lui Ceaușescu. Copiii aminteau de cei din zonele cu foamete din lumea a treia. Conform ordinelor, ei nu erau hrăniți suficient, stăteau de obicei câte doi într-un incubator, care însă era încălzit doar când nu se oprea curentul. Altminteri copiii stăteau aproape neprotejați în pătuțurile lor, când afară temperatura era de minus 25 de grade. Sub ochii surorilor medicale și ai medicilor, ei erau lăsați să moară.

A condamna medicii și surorile medicale să devină martori pasivi ai copiilor muribunzi face parte din scenariul istoriei reprimate. Părinții lui Ceaușescu nu au fost și ei martori ai durerilor și suferinței copiilor, fără să fi înțeles răspunderea pe care o aveau?

La începutul cărții *Am Anfang war Erziehung* am putut să arăt pe larg ce „logică" se afla în spatele legilor inumane din al Treilea Reich. Am putut să arăt că prezența unei mătuși schizofrenice, care a trăit în aceeași casă cu Hitler, pe când era copil, a avut o influență asupra apariției îngrozitoarei „legi a eutanasiei". Pentru mine a fost decisiv și iluminator faptul că bănuiala privind originea evreiască a tatălui, care a fost un copil ilegitim, a contribuit la ura maniacală a lui Hitler pentru evrei. El nu l-a urât conștient nici pe tatăl său, nici pe mătușa bolnavă.

Dar cât timp încă sunt în viață mulți admiratori ai lui Hitler și ai ideologiei sale, unii încearcă să se sustragă acestor informații.

Ei se agață încă de explicațiile raționale privind „politica" lui Hitler. Cu totul altfel se întâmplă lucrurile în cazul lui Ceaușescu, care nu avea simpatizanți sau admiratori. El era un Dumnezeu absurd, autointitulat, ai cărui preoți erau bărbații din Securitate. Odată cu căderea sa, această biserică s-a dizolvat. Ce rămâne sunt suferințele unei populații terorizate timp de decenii, care sunt acum trăite și probabil nu mai trebuie reprimate. În urmă rămâne un tremur violent.

Dar nu vom putea evita lucruri asemănătoare în viitor dacă lăsăm lucrurile să rămână la acest tremur. Trebuie să înțelegem destul de profund cum s-a ajuns la asta și cum se poate ajunge la constelații asemănătoare dacă rămânem în continuare orbi.

Din faptele lui Ceaușescu se poate vedea că traseul său politic a fost dominat încă de la început de ideea salvării prin distrugere. Fără o astfel de copilărie nimeni nu ajunge dictator. La fel ca Hitler, Stalin și alții, în copilărie el trebuie să fi auzit mereu că este bătut, chinuit, furat, supravegheat și rănit în suflet doar spre binele lui, fără a putea să vadă că aceasta este o minciună. Această minciună niciodată nerecunoscută devine atunci principiul de bază al unui tiran.

Fără „martori ajutători", un copil maltratat nu vede rănirea integrității sale ca pe o mutilare sufletească. El e convins că, atunci când îl bate, tatăl său îi dorește cu adevărat binele. Și conducătorul radicalilor de dreapta francezi a vorbit la televizor în favoarea dresării copiilor și a povestit că el datorează multe lucruri bune bătăilor primite de la tată și bunic. Astfel de afirmații nu sunt uimitoare și de fapt sunt chiar normale, căci un copil maltratat ar fi în pericol de moarte dacă s-ar îndoi de scopul bun al chinurilor suferite; el trebuie să reprime orice îndoială pentru a supraviețui.

Dar unde duce această reprimare a adultului, care evită și mai târziu să renunțe la ea? Așa cum putem vedea în exemplele tuturor dictatorilor, la ei se menține și se întărește opinia că salvează poporul dacă, așa cum au făcut cândva părinții lor cu ei, îl umilesc, îl domină, îl fac sclav, îl fură, îl iau în râs și-l constrâng la tăcere.

Totul depinde de cât de treaz este poporul: dacă se comportă la fel de naiv precum cei „trei iezi" din poveste, care îl confundă pe lupul cel rău cu mama lor, sau dacă poporul a învățat destul din trecutul său ori din cel al altor popoare, și anume că nu a existat niciodată o salvare prin distrugerea planificată a vieții, a libertății, a adevărului și a oamenilor.

Absurditatea cuplării ajutorului cu distrugerea rămâne neobservată de cei mai mulți oameni, deoarece, din cauza unei lungi tradiții, această combinație pare firească. Se știe deja din cuvintele lui Solomon: „Cine se abține de la băț îl urăște pe fiu; cine îl iubește îl dresează." Deja din Vechiul Testament legătura dintre așa-zisa iubire și „salvarea" prin abuzuri și distrugere era prezentată ca fiind dată de la Dumnezeu. În procesul său – din păcate prea scurt –, Ceaușescu, fiul de țăran, a spus că a vrut să distrugă satele frumoase, vechi de 800 de ani, doar pentru a construi pentru popor spitale și școli – pentru același popor care trebuia să înghețe și să moară de foame pentru ca „tatăl cel mare și bun" să-și poată construi palate. Și micul Nicolae Ceaușescu și frații săi au trebuit să sufere de foame și de frig cândva, pentru ca tatăl lor iresponsabil să poată plăti băutura la cârciumă.

Deși îmi pot imagina foarte ușor originea ipocriziei dictatorului, am vrut să prezint în această carte fapte din copilărie care să ilustreze această origine.

Am căutat, prin urmare, alte informații privind copilăria omului care tocmai în zilele noastre și-a etalat delirul distructiv aproape de neconceput. Cei mai mulți jurnaliști, politologi și istorici cu care am vorbit nu știau nimic despre copilărie, iar această temă li se părea irelevantă. Unii jurnaliști care au trăit mai mulți ani la București mi-au povestit diverse zvonuri, fără a putea numi sursa lor exactă. Astfel am aflat ceea ce în România se știa de mult, dar rămăsese neobservat: ucenicul cizmar de 15 ani hoinărea deseori prin gara din București ocupându-se cu furtișaguri. O dată a furat un geamantan

în care se afla literatură marxistă. Acesta ar fi fost, așa se spune, primul său contact cu partidul comunist. Până în momentul de față nu se știe dacă pedeapsa cu închisoarea ce a urmat s-a datorat furtului sau apartenenței la partidul comunist, așa cum se spune în biografia sa oficială. Se știe însă că a fost închis mai mulți ani și că suporta viața dură din închisoare, cu torturi frecvente și suprimarea hranei, fără a exprima vreun fel de sentimente.

Chiar dacă aceasta este propria versiune a dictatorului, în ea se oglindește mândria copilului care odinioară a fost maltratat de a putea acum să reprime și să nege sentimente – o mândrie pe care o cunoaștem deja de la Adolf Hitler și care a dus, în cazul ambilor rătăciți, la distrugere și la stingerea oricărei compasiuni. „Indiferența" lui Ceaușescu în închisoare, la care au fost martori și alți deținuți, era deja consecința maltratărilor anterioare din copilărie, reprimate acum. La întrebarea mea cum de a fost posibil ca un frate să se numească tot Nicolae, am primit în mod repetat răspunsul că tatăl era „ca de obicei beat la botezul celui de-al doilea Nicolae". Probabil că uitase că un fiu deja purta acest nume. Cum de acest lucru a scăpat și mamei este un fapt pe care nu mi l-a putut explica nimeni.

Această informație circula în București fără a atrage prea multă atenție asupra sa. Dar neîndoielnic este faptul că ea aruncă lumină asupra nevoii delirante de prestigiu a dictatorului, care nu era altceva decât efortul nemăsurat de a avea parte de atenția de care fusese lipsit complet în copilărie. Dacă ar fi fost altfel, numele său nu ar fi fost uitat la botezul fratelui. Adult fiind a încercat să compenseze această suferință cu toate mijloacele care i-au stat la îndemână: în numeroasele clădiri de stat, inclusiv biblioteci și muzee, Ceaușescu avea mai multe birouri – astfel se demonstra atotprezența sa. Aceluiași scop îi servea și portretul dictatorului, din casa oricărui cetățean: existența sa nu trebuia uitată niciun moment. Dar toate acestea nu erau destul: era prea puțin pentru a mulțumi trebuința reprimată cândva, complet normală și naturală a copilului –

nevoia de a fi văzut, recunoscut, apreciat și perceput, nevoia ca numele și existența sa să nu mai fie niciodată uitate, într-un mod atât de primitiv, chinuitor și umilitor, cum fusese uitat de părinții săi.

Un copil maltratat nu are nicio șansă să păstreze în mod conștient această nevoie, el trebuie să o reprime dacă ea rămâne nesatisfăcută. Adultul poate anula mai târziu reprimarea, dacă nu mai neagă ceea ce a suferit și poate încerca să satisfacă această trebuință primară importantă într-un mod legitim, nu distructiv. Dar el poate ezita să se confrunte cu adevărul copilăriei sale, poate nega rănile suferite și, precum Ceaușescu și alții ca el, poate încerca să-i constrângă pe alții cu forța să-i satisfacă trebuințele primare rămase inconștiente, chiar dacă acest lucru îi costă pe alții viața.

Dar lucrurile nu stau așa. Ceea ce a lipsit în mod dureros în copilărie nu poate fi compensat prin reprimare și împlinirea nevoilor înlocuitoare. Chiar dacă iluzia hrănită cu putere crește nemăsurat de mult, numărul victimelor rămâne mereu prea mic pentru furia ucigașă inconștientă a copilului rănit, care nu a avut voie să trăiască niciodată. Acest lucru este dovedit de „victoriile" lui Hitler, Stalin și Ceaușescu. În culmea puterii lor, acești bărbați încă se mai temeau de bătăile tatălui, care conferă o logică aparte delirului lor de persecuție. Hitler a distrus, în Austria, locul său de proveniență, iar Ceaușescu voia să distrugă toate gospodăriile rurale pentru „a lichida" astfel trecutul său. Din fericire, românii au putut să se elibereze de acest monstru înainte de a fi prea târziu. Această lichidare nu ar fi avut niciun sfârșit.

Atât dictatorul, cât și soția sa erau convinși că sunt cei mai buni părinți pentru popor atunci când îl chinuiau. Ei au învățat foarte devreme acest mesaj, de la propriii părinți, și îl considerau foarte solid. Acest lucru este dovedit de ultimele cuvinte ale Elenei Ceaușescu, înainte de execuție. Când soldații au vrut să o lege, ea le-a strigat: „Copii, gândiți-vă că timp de 20 de ani v-am fost ca o mamă; nu uitați ce am făcut pentru voi."

Chiar și în timpul procesului, Elena a afirmat că „s-a sacrificat" pentru popor încă de la 14 ani. Cinismul acestor afirmații nu-i era conștient, deoarece învățase încă din copilărie să dea credit unor afirmații asemănătoare ale părinților ei, așa că se aștepta la același credit din partea „poporului iubit".

În ce consta marea „grijă părintească" a cuplului Ceaușescu pentru victima lor iubită, poporul? După părerea lor, probabil că grija consta în interzicerea avorturilor și mijloacelor contraceptive. Abia când o femeie împlinea 40 de ani și atingea limita de 5 copii avea voie să avorteze legal. În practică, acest lucru însemna ca o mamă a șapte copii, sub 40 de ani, să ajungă în spital cu hemoragie în urma unui avort ilegal, unde nu era tratată pentru că personalul se temea de pedeapsă. Astfel de mame erau lăsate să sângereze și să moară, iar cei șapte copii ajungeau la orfelinat. Firește că orfelinatele erau pline și de acolo dictatorul racola copii pe care să-i educe să devină bărbați ai Securității. Dar asta nu era totul. Ceilalți copii erau vânduți în țările capitaliste, pentru adopții, iar banii obținuți astfel erau folosiți pentru viața luxoasă a familiei conducătoare. Nu este revoltător să se obțină capital din copii, ne întrebăm? Dar nebunia merge mai departe. Interzicerea avortului a fost bazată pe ideea ca populația să crească până la cel puțin 30 de milioane, pentru a deveni un popor mare. Căci poporul căruia i s-a dat un mare conducător trebuia să fie mare. În fața unor astfel de idei oamenii rămân, în mod logic, blocați. Nu însă și când un adult bate un copil – el calcă în picioare și strigă: te voi învăța să fii bine-crescut, într-o zi îmi vei mulțumi pentru asta. Este foarte probabil că tatăl bețiv al lui Ceaușescu, conducătorul marelui popor de copii, ținea astfel de discursuri. Se știe că Elena și Nicolae Ceaușescu au fost recunoscători părinților lor pentru toate maltratările și îi cinsteau foarte mult. Prețul a fost plătit de „poporul iubit", de la care se aștepta gratitudine pentru torturile îndurate.

Dacă psihodinamica maltratării copiilor ar fi cunoscută de toți astăzi, un bărbat precum Nicolae Ceaușescu nu ar mai reuși niciodată să fure un popor întreg timp de peste 20 de ani, să-l umilească, să-l transforme într-un popor de sclavi idolatri și în același timp să se prezinte el însuși drept salvatorul poporului. În regimul său se pot recunoaște toate elementele tiraniei exercitate peste tot în lume, fără pedeapsă, asupra copiilor, care se numește educație și salvare „spre binele tău": expropriere, exploatare, control total, tortură, umilire, neglijare, maltratare, abuz, orbire, persecuție, teroare, minciună, mascarea adevărului, manipulare și groază psihică nemiloasă, oferită cu zâmbete și promisiuni de mântuire.

Fetițele, de exemplu, care trebuiau să jubileze în timpul paradelor, trebuiau să stea mai multe ore, în cămăși albe, afară, într-un frig de minus 20 de grade, deoarece ilustrul „tată" era de părere că „înmuierea dăunează caracterului". În vocabularul educativ al taților noștri o astfel de constatare era de la sine înțeleasă; abia astăzi se vede că ea glorifică o șicană groaznică, sadică.

La sfârșitul domniei sale se știa că Ceaușescu era un paranoic. Dar nimeni dintre politicieni nu-și punea întrebarea: cum a devenit el paranoic? Dacă îndrăznim să punem această întrebare, obținem răspunsul la întrebarea de bază: cum putem împiedica oamenii să ajungă la o putere rătăcită?

Cine are ocazia să cerceteze mai precis copilăria lui Ceaușescu va putea arăta cu ușurință cum a fost produsă furia ucigașă distructivă, care mai târziu s-a dezvăluit în promisiunea mântuirii. Cu ce sacrificii a trebuit să plătească încă o dată o întreagă națiune această orbire poate constata orice contemporan cu ajutorul reportajelor televizate.

Nenumărați oameni cu structura de personalitate a lui Hitler și Ceaușescu trăiesc în continuare pe planeta noastră și distrug viața acolo unde pot. Putem și trebuie să facem să devină imposibil să

ne expunem în viitor unor astfel de oameni, deoarece astăzi putem ști destul pentru a face acest lucru.

Cum se pot recunoaște acești oameni? În primul rând ei afirmă că sclavia altora înseamnă de fapt salvarea acestora și prezintă propriile crime drept acțiuni în folosul altora. Dacă avem în fața ochilor limbajul înșelător și manipulator al educației și știm ce cataclisme poate cauza el, ne vom putea apăra cu succes împotriva unor viitor tirani, care folosesc mereu, fără excepție, limbajul educației tradiționale. Ei au succes atât timp cât oamenii nu au învățat să vadă minciuna acestui limbaj, pentru a o recunoaște și respinge apoi în discursurile politicienilor „care aduc mântuirea". Ideea că un copil este chinuit spre binele său era atât de răspândită în generația trecută încât cele mai absurde construcții ale stalinismului de orice fel și-au putut găsi un loc de cinste în capetele multor oameni. Din fericire, generația mai tânără, care a fost mai puțin expusă violenței și contradicțiilor, a putut să recunoască, să respingă și să alunge aceste minciuni, pentru a pregăti drumul spre democrație.

Mulți politicieni și conducători cunoscuți, care au fost responsabili pentru destinul unor națiuni întregi, l-au întâlnit pe Ceaușescu. L-au primit cu toate onorurile, i-au arătat simpatie și chiar prietenie și niciunul nu a părut să observe că aveau de a face cu cel mai acut tip de răutate, ipocrizie, distructivitate, snobism ridicol și găunoșenie. Se poate ca acești oameni să fi profitat de minciunile și intrigile rafinate ale lui Ceaușescu și să fi colaborat cu el? Se poate ca acesta să fi fost cazul pentru mulți dintre acești politicieni, dar sigur nu pentru toți. Dar cei mai mulți dintre ei au fost – spre deosebire de politicienii tineri de azi – copii ai „pedagogiei negre".

Cineva care își petrece serile privind filme despre Napoleon sau seriale polițiste se joacă mai ales cu dorința de a deveni, prin sacrificii umane, „geniul secolului". Preocuparea lui zilnică va fi să croiască planuri în acest sens. Conform lui Ion Mihai Pacepa, șeful Securității, care a fugit în 1978 în Statele Unite ale Americii, Ceaușescu

discuta cu el aceste planuri „în grădină, lângă trandafiri", pentru că încă de pe atunci se temea de dispozitivele de ascultare pe care el însuși ordonase să fie instalate (cf. Ion Pacepa, *Horizons rouges*, Paris 1987).

Relatarea unui fost securist trebuie citită, desigur, cu rezerve, dar spusele lui Pacepa au fost confirmate deja între timp, în mare parte. Pentru cititorul acestei cărți este greu de conceput că toți politicienii cunoscuți și-au dovedit ignoranța psihologică tocmai în acest caz clar al lui Ceaușescu. Ezităm să luăm la cunoștință aceste fapte sau chiar să le credem, pentru că viața multor oameni depinde încă de acești politicieni. Nu vrem ca aceste lucruri să fie adevărate. Dar ele sunt.

Copiii din secțiile de înfometare confirmă acest adevăr. Fețele lor chinuite oferă dovada că „protejarea vieții nenăscute" nu își are originea neapărat în iubirea pentru oameni. Ea provine din păcate mult prea frecvent din ura copilului nedorit și neiubit care, asemenea lui Ceaușescu, nu a putut să trăiască cu adevărat și care vrea ca și alți copii să se afle în starea de copil neiubit și nedorit. Copiii din secțiile de înfometare își datorează existența acestei uri. Vor avea ei vreodată parte de grija de care au nevoie pentru ca mai târziu să nu se răzbune pe inocenți pentru destinul lor îngrozitor?

COPILUL MALTRATAT ÎN PLÂNGERILE LUI IEREMIA

Ne este foarte greu să ne închipuim situația copilului mic care este expus capriciilor și nu rareori nebuniei adultului. Această nebunie poate merge împreună cu o adaptare socială strălucită a părinților, astfel încât ea rămâne neobservată. Tații pot fi bărbați cu funcții înalte, care sunt tratați cu mult respect și care își descarcă suferința reprimată din propria copilărie doar asupra copiilor lor. Același lucru este valabil pentru femei. Există femei care se bucură de reputația de mame bune, dar sunt oarbe la trebuințele copilului, deoarece în copilărie au învățat că trebuințele copilului nu contează. Ele nu au primit niciodată de la mamele lor protecție, îngrijire, orientare și tandrețe și trebuie să-și reprime trebuințele corespunzătoare. De aceea ele sunt oarbe la nevoile copiilor lor, dacă experiențele noi și bune cu partenerii nu le vindecă această orbire.

Cu ajutorul piesei de teatru a lui Eugene O'Neill, *Lungul drum al zilei către noapte*, am descris o mamă care se agăța atât de tare de imaginea idealizată a tatălui ei alcoolic, încât ea a trebuit să plătească pentru această autoînșelare nu doar cu propria dependență, ci și cu distrugerea celor trei fii ai ei (cf. *Das verbannte Wissen*, I, 6).

Dacă am suportat, în copilărie, astfel de iaduri sau altele asemănătoare, ca adulți nu vrem să ne amintim de ele, nu vrem să

empatizăm cu un copil nefericit, chiar dacă odinioară am fost copii nefericiți. Dar chiar dacă am vrea, ne-am lovi la început de bariere interioare, deoarece noi, ca adulți, nu mai trebuie să trăim senzația îngrozitoare de lipsă de apărare căreia îi este expus frecvent copilul, fără cale de ieșire.

Există totuși în literatură, în artă și în basme dovezi ale acestei lipse de apărare infantile, relatate cu pana adultului, dar fără ca acest adult să fi fost conștient despre ce anume relatează de fapt. În *Du sollst nicht merken* am încercat să arăt cum se exprimă adevărul copilului maltratat în basme și în poezie. Dar acest lucru se întâmplă doar cu ajutorul simbolurilor, pentru ca autorul să nu-și pună în pericol propria reprimare. De aceea el nu știe că realitatea sa reprimată depășește și cele mai înspăimântătoare fantezii.

Cu ajutorul romanelor și povestirilor lui Kafka am încercat să arăt că inconștientul său a exprimat acolo adevărul privind copilăria sa timpurie, un adevăr care a rămas complet ascuns pentru conștiință, în ciuda atitudinii critice față de tată. *Castelul* descrie starea unui copil nedorit și mereu înșelat, *Procesul* vorbește despre chinurile vinei nenumite, dar mereu prezente, *Colonia penitenciară* despre nebunia sistemului de pedeapsă împotriva unui copil naiv, *Artistul foamei* despre foamea, niciodată potolită, de o relație, *Metamorfoza* despre starea unui copil neiubit, neînțeles și neglijat. Exemplele lui Gustave Flaubert, Samuel Beckett și alții arată că scriitorii au posibilitatea de a aduce adevărul la suprafață, cel puțin parțial și în formă simbolică, fără a se preocupa de realitățile ce se află dedesubt, adică fără a-și asuma întreaga responsabilitate pentru lucrurile arătate. De aceea, în fond, acești martori ai adevărului nu-i ajută pe oameni să se trezească din somnul lor periculos.

Astfel de martori nu se găsesc nici în literatura modernă. Exercitarea puterii adultului asupra copilului lipsit de apărare, care merge uneori până la pruncuciderea legalizată și disprețuirea persoanei sale, se oglindește în scrierile acestor culturi. În Vechiul Testament,

de pildă, regăsim același model pe care îl cunoaștem foarte bine din educația noastră: pedepse pentru nesupunere, pentru infidelitate, pentru adorarea altor zei (cf. *Du sollst nicht merken*, p. 280), promisiunea răsplății și mântuirii pentru cei supuși, explozii de furie și mania distrugerii; de cealaltă parte se află copilul lipsit de apărare și dependența sa față de adult, ale cărui dezlănțuiri de furie trebuie primite cu umilință, deoarece realitatea traumei este atât de greu de conceput, încât ea trebuie mereu negată, pentru a supraviețui.

Adulții care au uitat această situație originară a existenței lor și care se agață de reprimare nu mai știu cum s-a simțit copilul mic lângă părinții săi atotputernici, severi și capricioși. Dar mulți dintre acești oameni citesc dimineața și seara texte din Biblie; ei citesc aceste texte și copiilor și găsesc în ele confirmarea că educația lor în sensul supunerii este foarte corectă. Ei așteaptă încă salvarea pe care le-au promis-o cândva părinții lor. Dacă ea nu vine, ei înșiși sunt vinovați. Ei caută consolare în Biblie, deoarece aceasta le confirmă vechea speranță că Dumnezeu sau părinții vor avea grijă de ei, deși realitatea contrazice acest lucru. Ei speră că abuzurile suferite sunt doar pedeapsa corectă pentru propria răutate. La propria răutate se poate renunța. Se poate face ceva pentru a fi apreciat și iubit de Dumnezeu: oamenii merg la biserică, dau de pomană, se roagă, exersează abstinența. Dar gândul că sunt dependenți de un Dumnezeu capricios, nedrept și imprevizibil este insuportabil, pentru că atunci nu se poate face nimic. Asta nu este de conceput, iar soluția este căutată în iluzie, în credința că în fond totul este altfel decât o arată experiența.

Aceasta este situația multor copii. Ei încearcă, cu ajutorul luării vinei asupra lor, să se ajute singuri. Ei se agață de iluzia că ei înșiși pot schimba ceva, orice, din situația lor – disprețuiți, neglijați, maltratați și înșelați – dacă își dau puțin silința. Și ei își dau silința, încercând să ierte ceva ce li s-a făcut, pentru a fi în sfârșit apreciați și iubiți. Citez în cele ce urmează din Plângerile lui Ieremia, din

secolul al VI-lea î. Hr., în care parcă vorbește un copil încă puternic, care simte și vede, care se revoltă față de abuzuri și caută consolare în gândul că suferințele sunt doar o pedeapsă dreaptă și necesară pentru greșelile sale.

I.

12. O, voi, trecătorilor, priviți și vedeți dacă este vreo durere ca aceea care mă copleșește și cu care Domnul m-a umplut de necaz în ziua întăririi mâniei Lui.
13. Foc a trimis de sus peste oasele mele și m-a smerit, picioarelor mele le-a întins cursă, și m-a făcut să dau înapoi; pustiitu-m-a cu totul, iar eu toată ziua bolesc.
14. Jugul păcatelor mele mi-a fost legat de gât de către mânia Lui; strânse ca într-un mănunchi, ele atârnă de grumazul meu; El a făcut să se destrame puterea mea și m-a dat în mâna celor cărora nu puteam să mă împotrivesc.
15. Domnul a spulberat pe toți voinicii din mijlocul meu; [...]
18. Drept este Domnul, căci împotriva poruncilor Lui m-am răzvrătit. Luați aminte, voi, toate popoarele, și vedeți necazul meu. [...]
19. Strigat-am către iubiții mei, dar ei m-au înșelat. [...]
20. Vezi, Doamne, cât sunt de strâmtorat, lăuntrul meu arde! Inima mea se zbuciumă în trupul meu, pentru că m-am răzvrătit foarte. [...]
21. Toți aud suspinul meu, dar nimeni nu mă mângâie! Toți dușmanii, aflând de nenorocirea mea, se bucură că ai făcut așa. Să vină peste ei ziua pe care ai făgăduit-o și să ajungă și ei ca mine!

22. Toată fărădelegea lor să vină înaintea Ta și să le faci lor precum mi-ai făcut mie, pentru toate păcatele mele! Căci suspinele mele sunt fără de număr, iar inima mea boleşte!

II.

11. Ochii mei se sfârşesc de plâns, lăuntrul meu arde ca văpaia... [...]
17. Împlinit-a Domnul hotărârea Sa, adus-a la îndeplinire cuvântul Său, spus din zile străvechi; prăbuşit-a fără milă. [...]
18. [...] Să curgă lacrimile tale ca un şuvoi, zi şi noapte; nu înceta, ochiul tău să nu zăbovească.
19. Scoală, jeleşte în timpul nopţii, la început de strajă; varsă-ţi inima ta ca apa înaintea feţei Celui Atotstăpânitor. Către El ridică mâna ta pentru viaţa pruncilor tăi.

III.

1. Eu sunt omul care am văzut nenorocirea sub varga aprinderii Lui.
2. El m-a purtat şi m-a dus în întuneric şi în beznă.
3. Da, împotriva mea întoarce şi iar întoarce în toată vremea mâna Sa.
6. Mutându-mă în împărăţia morţii, ca pe morţii cei din veac.
7. M-a împrejmuit cu zid şi n-am pe unde să ies, îngreuiat-a lanţurile mele.
8. Chiar când strig şi răcnesc, rugăciumea mea nu se aude.
10. El a ajuns pentru mine ca un urs la pândă, ca un leu în ascunzătoare.
11. Rătăcit-a căile mele, m-a sfâşiat şi m-a pustiit.

12. A încordat arcul Său și m-a așezat ca țintă săgeții Sale.
14. Făcutu-m-am de râs față de poporul meu, cântecul lor de batjocură în fiecare zi.
15. El m-a săturat de amărăciuni, adăpatu-m-am cu pelin.
17. Tu ai răpit pacea sufletului meu, uitat-am fericirea.
19. Adu-Ți aminte de nevoia și necazul meu, de pelin și otravă!

Este mai mult decât poate înțelege un copil, el caută cu disperare consolarea și o găsește în propria învinovățire, în propria răutate. De aici se naște speranța:

20. Să-Ți aduci aminte că împovărat este sufletul meu.
21. Aceasta voi pune-o la inimă, de aceea voi nădăjdui.
22. Milele Domnului nu s-au sfârșit, milostivirile Lui nu încetează.
23. În fiecare dimineață sunt altele, credincioșia Ta este mare!
24. Partea mea este Domnul, de aceea voi nădăjdui în El.
25. Bun este Domnul cu cei ce se încred în El, pentru omul care Îl caută.
26. Bine este să aștepți în tăcere ajutorul Domnului.
27. Bine este omul să poarte un jug din tinerețile lui.
28. Să stea la o parte în tăcere, dacă Domnul îi dă poruncă.
29. Să atingă pulberea cu buzele lui; poate mai este nădejde!
30. Să dea obrazul lui spre lovire și să se sature de ocară!
31. Căci Domnul nu aruncă pe oameni pentru totdeauna.
32. Ci El pedepsește și are milă după mulțimea milelor Lui.
33. Că nu de bunăvoie umilește și pedepsește pe fiii oamenilor.
34. Când călcăm în picioare pe toți robii pământului.
35. Când călcăm dreptatea omului înaintea feței Celui Preaînalt.
36. Când nu dăm dreptate cuiva în pricina lui, oare Stăpânul a toate nu vede?
37. Cine este Cel ce a grăit și s-a făcut, fără numai Domnul, Care a poruncit?

38. Nu iese oare din gura Celui Preaînalt binele și răul?
39. De ce suspină omul toată viața, fiecare pentru păcatul lui?
40. Să cercetăm căile noastre, luând aminte și întorcându-ne la Domnul!
42. Noi am păcătuit și ne-am răzvrătit și Tu ne-ai iertat.
43. Tu Te-ai înveșmântat cu mânie și ne-ai urmărit; Tu ai ucis fără milă.

Sentimentul de revoltă se impune în continuare:

45. Tu ai făcut din mine o mătură și un gunoi, în mijlocul popoarelor.
47. De spaimă și de groapă am avut parte, de pustiire și ruină.
48. Șuvoaie de apă lăcrimează ochiul meu, din pricina prăpădului fiicei poporului meu.
49. Ochiul meu varsă lacrimi fără încetare, căci nu este ușurare.
50. Până să se uite în jos și să privească Domnul din ceruri.
51. Ochiul meu mă doare din pricina fiicelor cetății mele.
52. Ca pe o pasăre m-au vânat fără cuvânt vrăjmașii mei.
53. Au vrut să nimicească în groapă viața mea, și au aruncat cu pietre în mine.
54. Ape năvăleau peste capul meu și cugetam: „Sunt pierdut!"
55. Chemat-am numele Tău, Doamne, din groapa cea mai dedesubt.
56. Tu ai auzit glasul meu: „Nu astupa urechea la suspinul și strigătul meu."
57. Tu erai aproape în ziua când Te-am strigat și ai zis: „Nu-ți fie frică!"
58. O, Doamne, Tu ai judecat pricina mea, Tu ai izbăvit viața mea!
59. Văzut-ai, Doamne, apăsarea mea, ajută-mă și fă-mi dreptate!

60. Tu ai văzut toată răzbunarea lor, toate uneltirile lor împotriva mea.
64. Răsplătește-le, Doamne, după faptele mâinilor lor.
65. Dă-le învârtoșare inimii, blestemul Tău să fie pentru ei!

V.

19. Tu, Doamne, împărățești în veci și scaunul Tău în neam de neam!
20. Pentru ce vrei să ne uiți, să ne părăsești atât de multă vreme?
21. Întoarce-Te către noi și ne vom întoarce; înnoiește zilele noastre ca în vremea cea de demult!
22. Sau Tu ne-ai urgisit și Te-ai mâniat pe noi, fără măsură?

După toată lupta disperată împotriva conștiinței clare a nedreptății suferite, după toate încercările de a se convinge pe sine de minciuna propriei vini, adevărul simplu se impune din nou: „Și Te-ai mâniat pe noi, fără măsură." Și apoi rugămintea de copil: „Întoarce-Te către noi și noi ne vom întoarce." Un copil dresat nu se poate întoarce oricând, spre deosebire de unul liber. El are nevoie de ajutorul adultului.

Comentariul vorbește despre „Dragostea Domnului pentru poporul pe care-L îmblânzește", și stă scris: Acest pasaj minunat (VV, 22-27) lasă să răsune, în mijlocul întunericului plângerilor din carte, un ton de speranță și de încredere. Nici măcar durerea nu-l face pe profet orb la încrederea în Domnul.

Cu astfel de comentarii care provin din spiritul „pedagogiei negre" se acoperă adevărul plângerilor. Căci nu plângerea duce în întuneric, ci durerea, rătăcirea și spaima vinovată, autoînvinovățirea. Plângerea ar putea aduce lumină și claritate, dacă ar fi auzită și luată în serios.

Ceea ce se exprimă în Plângerile lui Ieremia, este adevărat că inconștient și involuntar, dar foarte clar, este realitatea unui copil dresat, adică maltratat. Acest copil nu îndrăznește să creadă că părinții, care vorbesc despre iubire și fidelitate, sunt capabili de un masacru lipsit de milă – căci acesta ar fi adevărul. Pentru că nu poate crede în ceea ce vede fără a muri, el crede opusul: crede în ce se spune, ce se promite, în contrariul experienței sale, în cuvânt.

Din evitarea faptelor, din deplasarea adevărului au luat naștere și încă iau naștere religii și ideologii, care promit oamenilor salvarea de suferințe și îl ajută să-și nege experiența. Astfel, de pildă, marxism-leninismul a ajutat la acoperirea unor fapte timp de mai multe decenii, fapte care au devenit vizibile și conștiente prin *perestroika*. Fără a le vedea, nimeni nu putea modifica nimic la aceste fapte.

De aceea am citat pasaje din Plângerile lui Ieremia. La fel ca și cu operele lui Kafka, am vrut să las să vorbească aici copilul maltratat și de aceea am lăsat deoparte veșmântul simbolic din aluziile istorice, adică cenzura reprimării. Am vrut să-l fac pe cititor să se apropie de sentimentele copilului chinuit, care are doar o singură dorință, ca aceea ce trebuie să suporte să nu fie adevărat. El este zguduit de dureri, dar se agață mereu de gândul că suferința ar fi doar un răspuns la vina sa; că el este dresat din dragoste. Propria vină îi este singura consolare!

Cu cât este mai mare frica de faptele reprimate, de reîntoarcerea refulatului, cu atât mai distructiv și mai periculos devine fanatismul. Nu este hotărâtor dacă el apare în formă religioasă sau politică. Una poate trece ușor în alta, așa cum putem vedea tot timpul astăzi. Hotărâtoare este negarea faptelor vitale esențiale, care este comună ambelor forme și care este o caracteristică a oricărei ortodoxii. În comentariile uzuale ale Plângerilor lui Ieremia se oglindește o atitudine de care sunt încă influențate unele metode terapeutice. Ele vorbesc despre ambivalența copilului față de părinți și spun pacienților că ei trebuie să accepte laturile bune și rele ale

părinților lor și să-i învețe să le iubească, ca pe două laturi ale aceluiași om, care în fond iubește copilul. Aceste metode recomandă un lucru, pe care copilul trebuie să-l poată face: să integreze obiectul bun și rău, să învețe „să iubească și laturile negative ale părinților", pentru că astfel el se poate „maturiza și ierta".

Mulți terapeuți amintesc, în încercarea de a relativiza neapărat răul, de Dumnezeul Creației, care i-a pedepsit pe Adam și pe Eva, după ce au cules mărul din copacul cunoașterii, pentru a învăța să deosebească binele de rău. Încă de pe atunci era mai puțin condamnabil să facă răul, decât să-l vadă și să-l numească astfel.

Unele concepte terapeutice trec cu vederea faptul că un copil, așa cum a exprimat și Ieremia acum 2 600 de ani, îi iubește chiar și pe cei mai îngrozitori și mai brutali părinți și se agață de ei, pentru că așteaptă și speră la o minune, la o salvare. El trebuie să plătească această iluzie cu o orbire periculoasă, pe care o va susține mai târziu, pentru a putea să se poarte la fel de îngrozitor cu propriii copii – tocmai pentru că nu a pus niciodată sub semnul întrebării toleranța sa față de părinți. Dar un om care nu mai este copil, care are curajul de a se maturiza prin faptul că vrea să vadă adevărul trebuie să poată respinge abuzurile suferite, în mod univoc și nu ambivalent, pentru ca mai târziu să nu ofere niciodată în mod inconștient mâna răului, ajutându-l astfel să învingă. Această cunoaștere este cea de care se sperie mulți, pentru că pune sub semnul întrebării faptele propriilor părinți. Dar consolarea lui Ieremia nu poate fi și a noastră. Dacă păstrăm față de Dumnezeu sau față de părinți această atitudine de toleranță nesfârșită, suntem în pericol de a ne expune unor oameni care ne promit salvarea și mântuirea. Suntem în pericol să rămânem orbi la ceea ce fac ei în mod real.

Mântuirea se va lăsa așteptată cât timp le cauzăm propriilor copii autocondamnarea și nu învățăm să evităm acest lucru. Din păcate și astăzi se întâmplă zilnic ca un copil să fie pedepsit și învinovățit pentru reacțiile și impulsurile sale sănătoase și naturale, uneori cu

indicația că așa vrea Dumnezeu. Orice copil care, în primii săi ani, a fost împovărat cu dureri și spaime care nu aveau un temei fiziologic a fost astfel condamnat la sentimente de vină. Sentimentele sale oglindesc ce i s-a transmis: „Este doar vina mea că se întâmplă astfel de lucruri, cumva eu nu sunt în regulă, eu sunt motivul suferințelor mele." Există copii care au fost supuși în primii ani de viață unor intervenții medicale inutile și unor investigații dureroase. Acest lucru nu este o raritate, printre altele pentru că motivele reale ale simptomelor nu sunt percepute de către medici și aceștia apelează la o mulțime de aparate. Copiii rămân deseori neconsolați și sunt lăsați singuri, pentru că părinții au încredere în minunile tehnicii. Un astfel de copil va fi condamnat, va trăi cu teama de necunoscut până când în terapie va clarifica această rătăcire cu ajutorul unui „martor cunoscător" și astfel va putea găsi „salvarea".

III.

RENUNȚAREA LA IPOCRIZIE

EXPERIENȚA ELIBERATOARE A ADEVĂRULUI DUREROS

Copilul maltratat și neglijat este complet singur, în întunericul rătăcirii și spaimei, înconjurat de aroganță și ură, deposedat de drepturile și de limbajul său, înșelat în iubirea și încrederea sa, disprețuit, descurajat, condamnat la durere, fără orientare, fără orice sprijin, orb, expus fără milă puterii adultului ignorant, complet lipsit de apărare.

Întreaga sa ființă ar vrea să urle furia, să exprime revolta și să strige după ajutor. Dar exact asta nu are voie să facă. Toate reacțiile normale, prevăzute de natură spre propria salvare, îi rămân interzise. Dacă niciun martor nu-i vine în ajutor, aceste reacții normale nu vor face decât să sporească și să prelungească suferințele copilului, iar acest lucru îl poate omorî în cele din urmă.

Astfel, impulsul sănătos de a protesta la adresa inumanității trebuie reprimat. Copilul încearcă să șteargă din memorie tot ce s-a întâmplat, să elimine totul, pentru a alunga din conștiință revolta arzătoare, furia și spaima, durerea insuportabilă – pentru totdeauna, speră el. Ce rămâne este un sentiment al propriei culpe – chiar și atunci când nu a fost constrâns să sărute mâna care l-a lovit, pentru a cere iertare. Din păcate, acest lucru se întâmplă mai des decât s-ar crede.

În cei care supraviețuiesc unor astfel de torturi, copilul chinuit trăiește totuși mai departe: în întunericul spaimei, al reprimării, al

amenințării. Când toate încercările sale de a-l mișca pe adult să asculte istoria copilului rămân fără rezultat, el încearcă să se facă auzit cu limbajul simptomelor, cu ajutorul dependenței, al psihozei, al criminalității. Dacă în adult apare totuși bănuiala motivului din care suferă și pune specialiștilor întrebarea dacă nu cumva suferințele sale sunt în legătură cu copilăria sa, în cele mai multe situații el este asigurat că nu este cazul, iar dacă este astfel, atunci el trebuie să învețe să ierte, căci tocmai atitudinea sa resentimentară este cea care îl face bolnav. În ultimii ani am primit din Statele Unite ale Americii multe cărți despre cele mai diferite metode terapeutice, scrise de autori care îmi sunt necunoscuți. Fără nicio excepție, toți acești autori presupun, de la început, ca pe ceva de la sine înțeles, că iertarea este o condiție pentru „succesul" terapiei. Această presupunere pare atât de normală tuturor, încât ea nu este nicăieri pusă la îndoială – și tocmai acest lucru ar fi extrem de necesar. Căci iertarea nu dizolvă ura latentă de sine și de alții, ci o acoperă și mai mult, deseori într-un mod foarte periculos.

Cunosc cazul unei femei a cărei mamă a fost abuzată sexual în copilărie de tatăl și de fratele ei. Crescută într-o școală ce aparținea unei mănăstiri, această mamă s-a conformat învățăturilor care susțineau „binecuvântarea iertării" și și-a venerat tatăl și fratele fără nicio urmă de amărăciune. Dar când fiica ei era încă bebeluș, o lăsa deseori în „grija" unui nepot de 13 ani. Seara pleca liniștită cu soțul la cinematograf, în timp ce nepotul pubertar se satisfăcea sexual cu corpul fiicei ei.

Când această fiică a căutat ajutor în psihanaliză, analistul ei i-a spus că nu trebuie să-i facă reproșuri mamei, căci totul s-a întâmplat fără vreo intenție rea, mama nu știa că nepotul abuza în mod regulat de copilul ei. Într-adevăr, se pare că mama nu bănuia nimic. Când copilul a început să prezinte tulburări de alimentație, ea a consultat, îngrijorată, mai mulți medici, care au asigurat-o că tulburările vin de la dinți. Astfel, toate rotițele acestei mașinării a iertării

pot funcționa aproape perfect, dar pe socoteala adevărului și în cele din urmă și a vieții tuturor participanților.

În cartea *The Obsidian Mirror* (Seattle 1988), Louise Wisechild descrie cum a reușit, în timpul specializării ei ca terapeută prin masaj, cu ajutorul muncii cu corpul și al protocoalelor scrise, să descifreze mesajele și comunicările corpului ei, să le simtă și astfel să-și elibereze copilăria, pas cu pas, din reprimare. Treptat, ea a descoperit în detaliu ce alungase complet din conștiință: că la 4 ani fusese abuzată sexual de bunicul ei, puțin mai târziu a fost abuzată sever de un unchi pervers și în cele din urmă a fost violată de tatăl vitreg. Dar cum modelele autodistructive nu s-au dizolvat doar prin simpla lor cunoaștere, ea a căutat o terapeută care să o acompanieze în continuare în această călătorie de descoperire. Fără a lua în seamă faptele evidente, terapeuta i-a spus într-o zi: „Dacă nu o iertați pe mama dvs., nu vă veți putea ierta niciodată pe dvs." În loc să o ajute pe pacientă să scape de sentimentul de vinovăție care o copleșea, lucru ce ar fi reprezentat de fapt sarcina terapiei, a împovărat-o cu încă un lucru care putea cimenta sentimentul de vină. Dar cu un act religios al iertării nu se rezolvă modelele autodistructive.

De ce ar trebui această femeie, care a căutat timp de 30 de ani, în zadar, protecția mamei, să-i ierte acesteia indiferența, din moment ce mama nu a făcut niciodată nici cea mai mică încercare de a înțelege ce i-a făcut fiicei ei? Când copilul a trebuit, cândva, paralizat de groază și spaimă, să stea întins sub greutatea unchiului, el a văzut-o în oglindă pe mamă, ajunsă în pragul ușii. A sperat că va găsi salvare, dar mama s-a întors și a dispărut. Când Louise era deja adultă, a auzit-o pe mamă spunând că nu putea suporta spaima de acel unchi decât în prezența copiilor ei. Când fiica a vrut să vorbească cu ea despre faptul că tatăl vitreg a violat-o, mama i-a scris că nu vrea să o mai vadă niciodată. Este de neconceput că nici măcar într-un caz atât de evident nu se înțelege că a insista ca pacientul

să ierte nu înseamnă decât eșecul terapiei. Ce se obține prin asta în afară de liniștirea terapeutei?

Acest exemplu arată cât se poate distruge cu o singură frază falsă, declanșatoare de confuzii, dar bine ancorată în tradiție – tocmai pentru că o cunoaștem bine încă din primii ani. Pacientul este convins că terapeutul face o astfel de afirmație pe baza unei experiențe sigure și crede în autoritatea lui. El nu știe și nu poate afla că această afirmație exprimă de fapt spaima unui copil maltratat, a terapeutului, de părinții săi. El poate face asta cu atât mai puțin cu cât tocmai această cerere de a ierta mobilizează în el însuși spaime vechi, care îl constrâng să creadă în autoritate. În aceste condiții, cum poate pacientul să scape de sentimentele de vină? El este în continuare închis în ele.

Am întrebat mulți terapeuți de ce presupun că trebuie să iertăm pentru a deveni sănătoși, dar nu am primit niciodată vreun răspuns. Probabil ei niciodată nu au pus sub semnul întrebării acest lucru, pentru că îl consideră de la sine înțeles, la fel ca și maltratările cu care am crescut. Nu îmi pot închipui că o comunitate care nu-și maltratează copiii, ci îi îngrijește și îi protejează cu dragoste ar putea elabora vreodată ideologia iertării abuzurilor, de pildă a bătăilor. Această ideologie este inseparabil legată de porunca „Nu trebuie să observi", precum și de repetarea ororilor trăite la următoarea generație. Spaima de răzbunarea părinților ne amprentează morala.

Într-o terapie fără educație se poate pune capăt acestei ideologii catastrofale. Căci cu ajutorul adevărului, supraviețuitorii maltratărilor se pot elibera de consecințele acestora. O terapie eficientă nu este continuarea educației, ci clarificarea rănilor produse de educație, ale căror consecințe le poate dizolva. Ea trebuie să mijlocească pacientului accesul la sentimentele sale, pentru toată durata vieții acestuia, pentru că doar acest acces îl poate ajuta să se orienteze și să rămână împăcat cu sine. Apelurile moralizatoare nu pot decât să închidă acest acces.

Cerința de a ierta, pe care o întâlnesc peste tot, este, de aceea, o periclitare a terapiei. Ea este expresia culturii noastre, în care maltratarea copiilor se află pe ordinea de zi și din acest motiv este bagatelizată de cei mai mulți adulți. Posibilitatea schimbării depinde de existența unui număr suficient de „martori cunoscători", care pot forma o „plasă de siguranță" pentru conștiința în dezvoltare a copilului maltratat, pentru ca acesta să nu cadă în întunericul uitării, din care se înalță mai târziu ca bolnav sau ca infractor. Prinși în „plasa" „martorilor cunoscători", acești copii pot deveni oameni conștienți, care trăiesc împreună cu trecutul lor, și nu în afara lui și care de aceea vor putea crea un viitor mai uman.

Se știe deja că la durere și tristețe curg lacrimi, secretate de hormonii de stres, lucru care duce la o relaxare generală a organismului. Însă asta nu echivalează cu o terapie. Totuși este vorba de un fapt important de știut, care ar trebui să capete acces în tratamentele practicienilor. Dar până acum se întâmplă doar contrariul. Pacienților li se prescriu tablete calmante, pentru a nu găsi accesul la cauzele simptomelor lor. Eu văd problema pedagogiei sănătății mai ales în faptul că majoritatea celor implicați, instituțiile și specialiștii, nu vor să știe de ce se îmbolnăvesc oamenii sau de ce ajung în închisori. Acest refuz face ca nenumărați oameni cu boli cronice să populeze clinicile și închisorile decenii la rând, statul plătind miliarde pentru a construi închisori. Cei implicați nu trebuie în niciun caz să afle că pot fi ajutați să învețe limbajul corpului lor, pentru a-și ameliora cu adevărat suferințele sau chiar pentru a le elimina.

Dacă oamenii ar avea curajul să se confrunte cu faptul reprimării maltratărilor din copilărie și cu consecințele acestora, acest lucru ar fi posibil. Dar în literatura de specialitate pe această temă nu se regăsește acest curaj. Foarte prezente sunt însă apelurile la bunăvoință, numeroasele sfaturi neverificabile și mai ales predicile, care spun că trebuie să fie iertate toate abuzurile suferite în copilărie. Dacă toate acestea nu ajută, statul plătește pe toată durata vieții

pentru îngrijirea invalizilor și bolnavilor cronici, care ar putea să se însănătoșească cu ajutorul adevărului.

S-a dovedit deja că reprimarea, oricât ar fi fost de necesară pentru copil, nu trebuie să fie destinul adultului. Dependența copilului mic de părinții săi, încrederea pe care o are în ei, dorul său de a fi iubit și de a iubi nu cunosc limite. A exploata dependența, a abuza de încredere, a înșela nevoile și a vinde toate acestea drept educație este o faptă distrugătoare, comisă zilnic și oră de oră din indolență, ignoranță și din refuzul de a renunța la acestea. Faptul că majoritatea infracțiunilor se comit inconștient nu ameliorează din păcate consecințele catastrofale, care constau în faptul că corpul copilului maltratat a înregistrat adevărul, dar conștiința sa refuză să ia cunoștință de el. Cu ajutorul reprimării durerilor și a circumstanțelor, organismul copilului se salvează de la moarte, la care ar ajunge dacă ar conștientiza trauma suferită. Ce rămâne este cercul vicios al reprimării: povestea adevărată păstrată în corp produce simptome, pentru a fi recunoscută și luată în serios. Dar conștiința refuză, ca și în copilărie, să accepte, pentru că acolo a învățat funcția de reprimare, care a salvat viața, și pentru că astăzi nimeni nu-i spune că omul adult nu trebuie să moară din cauza a ceea ce știe; că, dimpotrivă, cunoașterea adevărului ajută la însănătoșire.

Astăzi știm că SIDA și cancerul merg împreună cu o scădere drastică a imunității și că această „resemnare" corporală presupune că omul bolnav și-a pierdut speranța. Este uimitor că aproape nimeni nu face aici gestul de a arăta spre aceste descoperiri. Oamenii își pot recăpăta speranța dacă semnalele lor de alarmă sunt auzite în cele din urmă. Dacă povestea lor reprimată și ascunsă este în sfârșit percepută conștient, și sistemul imunitar se poate regenera. Dar cine să îl ajute, dacă atât de mulți „ajutători" se tem de propria poveste? Ne jucăm astfel toți de-a v-ați ascunselea, pacienții, medicii, autoritățile, deoarece până acum există puțină experiență în privința faptului că acceptarea emoțională a adevărului este *condiția*

obligatorie a vindecării. Omul poate funcționa pe termen lung, chiar și corporal, doar cu conștiința adevărului său. Morala tradițională, interpretările distructive ale religiilor, descurajările din educație îngreunează această experiență și împiedică îndrăzneala. Industria farmaceutică profită neîndoielnic de orbirea și slăbiciunea noastră. Dar ni s-a dăruit o singură viață și un singur corp, care nu se lasă prostit și care insistă neapărat să nu fie înșelat.

Dacă într-o zi secretul copilăriei noastre nu mai trebuie să fie un secret, statul ar putea să economisească sumele pe care le cheltuie pentru a menține orbirea oamenilor în spitale, clinici psihiatrice și închisori. Finanțele ar putea fi direcționate pentru a ajuta oamenii să renunțe la reprimările care-i îmbolnăvesc, să recunoască evenimentele din copilărie și să rezolve consecințele acestora, pentru a putea duce o viață conștientă și responsabilă. Căci oamenii care *știu și simt* ce s-a întâmplat în copilăria lor nu vor vrea să le facă rău altora sau lor înșiși. Ei vor proteja viața și nu vor dori să o distrugă, deoarece sarcina noastră biologică este să trăim și să protejăm viața.

Din păcate nu avem niciun motiv să fim mândri de tradiția noastră privind torturarea și uciderea copiilor, căci o datorăm indiferenței noastre față de suferința copiilor, așa cum am arătat în această carte cu ajutorul diverselor exemple. Ei îi datorăm și orbirea noastră față de faptul că periclităm generațiile viitoare cu aceste traume aprobate de tradiție. De aceea este timpul să îndrăznim să ne orientăm în funcție de fapte și de experiența noastră și să refuzăm moștenirea distructivă, chiar dacă ea până acum a apărut învăluită în strălucire.

PENTRU PROTECȚIA VIEȚII NĂSCUTE ȘI TRĂITE

În ciuda numeroaselor deschideri către adevăr, care au devenit posibile după 1989, acel an s-a încheiat în Germania cu un eveniment foarte îndoielnic. În numeroase biserici catolice au bătut clopotele, timp de 15 minute, pentru a le arăta credincioșilor că avortul este un păcat foarte mare. Acest lucru ne-a amintit, în mijlocul bucuriei legate de căderea Zidului Berlinului și de înțelepciunea din ce în ce mai mare a tinerilor, de Evul Mediu, când nu se cunoșteau multe dintre lucrurile ce se știu astăzi și nimeni nu era interesat de această cunoaștere. Clopotele nu au bătut niciodată pentru a împiedica oamenii să maltrateze copiii, când Hitler a pus la cale deportări în masă în întreaga Europă și când Stalin a omorât milioane de oameni, deși bisericile din alte țări nu trebuiau să se teamă de Stalin; de asemenea, clopotele nu au bătut când Ceaușescu și-a chinuit poporul și s-a folosit de copii pentru a-i educa să devină bărbați ai Securității, care mai târziu au tras la rândul lor în alți copii. Dar atunci au bătut un sfert de oră *pentru ca pe lume să vină și mai mulți copii nedoriți!* Ne întrebăm cu mirare: este posibil ca inițiatorii acestei acțiuni să fie atât de ignoranți? Nu știu ei că 100% din copiii maltratați sever au fost copii nedoriți? Nu știu care pot fi consecințele? Nu știu că părinții se răzbună tocmai prin

maltratări pe copiii pe care nu i-au dorit niciodată? Din perspectiva acestei informații, oare autoritățile responsabile nu ar trebui să facă totul pentru ca pe lume să vină doar acei copii care sunt doriți, așteptați și iubiți? Astfel am putea pune capăt apariției și perpetuării răului în lumea noastră. A constrânge o femeie care nu vrea să devină mamă să facă un copil este o crimă împotriva comunității umane, deoarece acel copil se va răzbuna poate într-o zi în mod criminal pentru asta, ca mulți conducători charismatici care ne amenință viața. Viața născută trebuie protejată, mereu și pretutindeni, ea nu trebuie sacrificată niciodată unei idei abstracte.

Doar puțini oameni sunt capabili să gândească concret și real. Celorlalți le rămâne credința. Ei așteaptă ca vreunul mai puternic să le aducă mântuirea. Acela care apare în fața acestor oameni slabi ca fiind o autoritate puternică și cunoscătoare și afirmă că face ceva spre binele lor are datoria să se informeze în privința faptelor hotărâtoare. Dacă nu face asta, dacă neglijează sau ignoră această datorie și în schimb susține că lipsa sa de informații și reprezentările sale abstracte despre viață sunt date de la Dumnezeu și sunt bune pentru oameni, atunci el acționează distructiv, deoarece abuzează de slăbiciunea și încrederea oamenilor și le produce confuzie, în mod periculos. În plus, în cazul prevenirii avortului este vorba de mai mult: este vorba de sprijinirea conștientă sau inconștientă a abuzurilor comise împotriva copiilor și de colaborarea la apariția existențelor nedorite, care pot deveni foarte ușor un pericol pentru comunitate.

Nu este uimitor că tocmai victimele și avocații violenței și durității în educație își anunță mereu marea lor dragoste pentru copilul nenăscut, adică pentru germenele vieții? Avortul poate fi văzut drept cel mai puternic simbol al uciderii sufletului, respectiv al mutilării sufletești pe care oamenii o practică de mii de ani pe copii, prin faptul că îi bat și îi umilesc. Dar a combate răul doar la nivel simbolic ne deviază de la realitate, care nu mai trebuie să fie ignorată. Este realitatea copiilor bătuți și umiliți, care mai târziu, ca o consecință

a rănilor lor negate și nerezolvate, devin un pericol deschis sau mascat de ipocrizie pentru societate.

Copiii deja născuți trebuie să poată trăi cu sau fără ajutorul bisericilor printre adulți, cărora să li se interzică categoric prin lege să bată copiii. Cât timp nu există o astfel de lege, „protecția vieții nenăscute" este doar o bătaie de joc.

Există puține țări în Europa în care părinților li se interzice să-și bată copiii. Țări europene importante, precum Franța și Marea Britanie, ezită să emită o astfel de lege. În argumentele lor, ele folosesc limbajul foarte cunoscut al educației, care susține că ar fi „în interesul copilului" *să nu existe* o astfel de lege. Printre altele, se afirmă chiar că maltratarea copiilor ar spori dacă părinții sunt amenințați cu o amendă. În *Verbannten Wissen* am analizat pe larg motivele și temeiurile unor astfel de argumente cu ajutorul unui profesionist și nu mă voi referi din nou la ele. În schimb aș vrea să arăt că experiența de 30 de ani din Suedia dovedește exact opusul acestei argumentații. Interdicția introdusă acum 30 de ani privind penalizarea corporală a declanșat un proces care este ireversibil și care deosebește în mod clar Suedia de marile țări ale Europei. Acestei legi i se datorează faptul că populația suedeză refuză bătaia copiilor.

Peter Newel, fondatorul organizației Eppoch, relatează în cartea sa, *Children Are People Too* (Londra, 1989), că în Suedia, de la introducerea legii privind interdicția de a bate copiii, s-a înregistrat o singură condamnare a unui tată (condamnare la plata unei amenzi în bani). Chiar dacă această informație trebuie poate completată cu altele, pare logic că un delict apare mai rar dacă este interzis, față de cazurile când este permis. De ce oamenii responsabili se închid în fața acestei logici simple, la două sute de ani după proclamarea drepturilor omului? De ce nu este interzisă bătaia unui copil lipsit de apărare, când se interzice în schimb bătaia unui om adult, care, cel puțin, se poate apăra? De câte argumente mai avem nevoie pentru a judeca în mod clar această practică inumană?

Chiar dacă majoritatea celor responsabili nu știu și nu vor să știe că refuzul lor de a implementa această lege contribuie la creșterea criminalității, a terorismului, a consumului de droguri, a numărului de boli psihice și la perpetuarea ignoranței, ei ar trebui cel puțin să ia cunoștință de faptul incontestabil că și copiii sunt oameni și că au dreptul să nu fie bătuți – ca orice alt adult. De aceea trebuie presupus că inițiativele legislative ale lui Peter Newel vor ajunge și în Franța, după ce Republica Federală Germania a făcut acest pas important, în anul 2000.

Împărtășesc părerea lui Newel conform căreia schimbarea legislației ar avea o semnificație epocală. Ea va elibera în sfârșit victimele maltratărilor de spaima chinuitoare și paralizantă a vinovăției, din cauza căreia devin mai târziu făptași. Prin faptul că legea judecă *în mod clar* faptele generației trecute, ea va educa în acest sens următoarea generație și o va ajuta să nu repete orbește greșelile înaintașilor. Astfel se schimbă deja comportamentul părinților.

Abia atunci când legea condamnă foarte clar infracțiunea de maltratare a copiilor și o sancționează cu amenzi, de pildă, se poate aștepta o schimbare în conștiința publică. Chiar dacă prin asta nu se elimină toate faptele, vor fi îndepărtate în orice caz toate nișele din capetele oamenilor pe baza cărora o infracțiune mai poate fi *desemnată* drept educație, socializare și altele asemănătoare. O astfel de lege înseamnă o cezură importantă, ea ar marca începutul unui proces spre umanitate, care ar crea premisele pentru o regândire din temelie.

Oroarea lui Hitler și Stalin, faptele și ideologiile lor care s-au răspândit în tinerețea mea, în întreaga Europă, ca o ciumă îngrozitoare, m-au învățat să-mi dau seama ce preț plătesc oamenii pentru orbirea lor sau ce preț îi fac pe alții să plătească și că, din perspectiva numărului victimelor, răspunderea nu mai poate cădea pe seama orbirii. Tineretul de astăzi ar putea învăța același lucru din exemplul lui Ceaușescu, mai ales faptul că dictatorii, după ce s-au instalat,

își păstrează puterea tocmai cu ajutorul mijloacelor tehnice actuale și nu prea mai pot fi înlăturați fără un sacrificiu foarte mare. Numai în cele mai favorabile condiții, care au fost create datorită curajului lui Gorbaciov de a vedea faptele, România a reușit să se elibereze de o construcție statală absurdă și distructivă, menită să-l salveze pe un singur rătăcit de spaimele din copilărie, dar care n-a izbutit să o facă.

Astăzi ne rămâne sarcina de a preveni aceste lucruri și de a nu lăsa viitorul copiilor noștri la mâna norocului. Asta se poate întâmpla doar dacă încercăm să înțelegem și să evităm originile unor astfel de situații, pe care a trebuit să le suporte poporul român timp de peste 20 de ani. Trebuie să facem totul pentru ca astfel de situații să nu mai existe, deoarece *din perspectiva cunoașterii de astăzi ele nu mai trebuie să apară*. Când zidul tăcerii care înconjoară copilăria va fi dărâmat complet, când oamenii se vor putea informa din presă și din literatura de specialitate sau în terapia deschisă, pe baza experienței proprii, privind felul în care iau naștere fantasmele delirante de răzbunare și dorința de răzbunare și când va exista o lege care să interzică maltratarea copiilor, atunci ei vor înceta să contribuie la germinarea din ignoranță a sămânței crimei.

Atunci va deveni vizibil, în general, pentru toată lumea că omul vine pe pământ deja ca ființă sensibilă și învață de la început binele și răul; învață aceste lucruri mai rapid și mai eficient în copilărie. Abia atunci oamenii vor constata, cu oroare, ce au învățat aceste ființe mici, extrem de sensibile, când au fost tratate de către părinții lor, de predecesorii noștri, ca un material lipsit de viață, pe care voiau să-l modeleze în lucruri utile. Ar fi bătut această ființă ca pe o bucată de metal până când ar fi obținut un robot supus, pe care îl puteau folosi, producând în acest mod viitori tirani și criminali. Produsele acestei tehnici, care au reușit totuși – în ciuda tratamentului distructiv – să-și salveze o parte foarte mică a posibilităților lor, au susținut toată viața că bătaia nu le-a dăunat, pentru că nu au știut

cât de tare i-a mutilat acest lucru. Mulți nu știu nici astăzi că au pierdut mii de posibilități atunci când sufletul lor, adică și capacitatea lor de a percepe, a fost mutilat. Abia copiii copiilor acestor oameni, care au crescut mai liber, vor realiza acest lucru la dimensiunile corecte și, datorită conștiinței și cunoașterii lor privind crimele trecute, vor putea și vor dori să evite acest lucru. De asemenea, vor face totul pentru a contracara orbirea cu clarificări, știind că tocmai această orbire este cea care-i poate ajuta pe ignoranții irresponsabili să ajungă la putere.

POSTFAȚĂ

În ultima mea carte, *Evas Erwachen*, și pe site-ul meu am descris zidul gros al tăcerii din Vatican. Hotărârea administrației locale de a refuza cunoașterea a fost atât de completă, încât toate încercările mele de a oferi cele mai noi și mai vitale rezultate ale cercetărilor efectuate asupra creierului s-au lovit de acest zid.

Când totuși am fost întrebată în cele din urmă ce propun, concret, pentru combaterea răului, am scris în mai multe limbi singura frază de la care așteptam o schimbare hotărâtoare:

„Biserica îi informează pe credincioși că, după cele mai noi cercetări, bătaia copiilor, în special a celor foarte mici, este periculoasă pentru dezvoltarea cerebrală."

Încurajarea și rugămintea mea au rămas fără răspuns, pur și simplu nu s-a întâmplat nimic, iar marea șansă a acestei instituții de a putea preveni escaladarea violenței în viitor a rămas până acum nefolosită.

După lectura recentă a acestei cărți nutresc o nouă speranță, mai ales din Plângerile lui Ieremia, așa cum le-am prezentat în această selecție acum 14 ani. Poate acestea sunt în stare, mă gândeam, să construiască podul dintre vocea emoționantă a neajutorării (copilului) și surzenia celui puternic (a adultului insensibil). Este vocea copilului, de la care am putea învăța atât de multe dacă nu ne-am astupa urechile, de teama propriilor amintiri.

Timp de 26 de secole această voce a rămas neobservată, sensul ei vital a rămas necunoscut, mesajul ei încifrat e evitat, doar pentru că ea conține un adevăr care este foarte dureros, dar care totuși se referă la aproape fiecare dintre noi. Dar astăzi, datorită cercetărilor privind copilăria, nu mai trebuie să ne sustragem acestui mesaj, putem să ne recăpătăm auzul și să înțelegem că această durere nu este mortală, ci poate fi vindecătoare, pentru noi și pentru copiii noștri. Acest lucru a fost formulat de Ieremia astfel, în secolul al VI-lea î. Hr.:

„Scoală, jelește-te în timpul nopții, la început de strajă; varsă-ți inima ta ca apa înaintea feței Celui Atotstăpânitor. Către El ridică mâna ta pentru viața pruncilor tăi, care se prăpădesc de foame la colțul tuturor ulițelor."

CUPRINS

Introducere la ediția nouă, complet revizuită (2003) 7
Cuvânt înainte 11

I. DESCHIDERI Ş PERSPECTIVE 19
Inițiativa Evei 21
Din închisoarea confuziei 25
Lupta cu memoria în psihiatrie 30
Jocul vacii oarbe și fuga de fapte în psihoterapie 42

II. FAPTE 49
Sacrificiul copiilor, ca „tradiție" 51
„Salvatorii" și constructorii distructivi ai regimurilor totalitare 55
Nicolae Ceaușescu – Consecințe monstruoase
ale negării copilăriei chinuite 72
Copilul maltratat în Plângerile lui Ieremia 87

III. RENUNȚAREA LA IPOCRIZIE 99
Experiența eliberatoare a adevărului dureros 101
Pentru protecția vieții născute și trăite 108

Postfață 115

ERIC G. WILSON

ÎMPOTRIVA FERICIRII

elogiul melancoliei

traducere din limba engleză de Dana Verescu

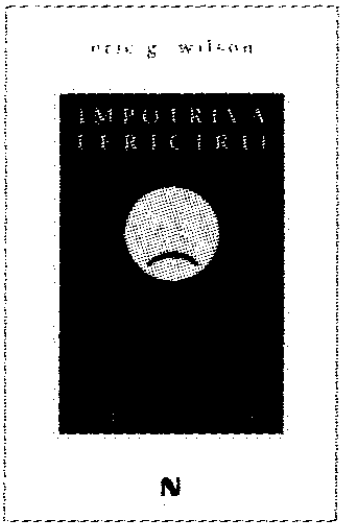

Am ajuns dependenți de fericire și obsedați de beneficiile „gândirii pozitive". Când nu ne îndopăm cu pastile, citim studii care caută neobosit fericirea sau cărți de self-help scrise de te-miri-cine despre cum poți ajunge la „o viață lipsită de griji".

Dar cine spune că trebuie să fim fericiți? În *Împotriva fericirii,* savantul american Eric G. Wilson arată că melancolia este un ingredient necesar al oricărei culturi vii. Ea este muza literaturii, a picturii și a muzicii, este forța pe care se sprijină ideile originale și trăirile autentice. Vom alege un creier amorțit cu Prozac sau un izvor al creativității care se hrănește din melancolie? E timpul să ne eliberăm de lanțurile optimismului frenetic și să acceptăm tristețea noastră profund umană.

„Pledoaria lui Wilson pentru acceptarea laturii mai puțin luminoase a vieții reprezintă un răspuns vital la mania contemporană a fericirii."

COLIN MCGINN, *The Wall Street Journal*

PSIHOLOGIE

„Scopul psihologiei este să ne ofere o perspectivă complet diferită despre lucrurile pe care le știm cel mai bine."

PAUL VALÉRY

BIBLIOTECA DE PSIHOLOGIE propune, atât publicului larg, cât și specialiștilor, cele mai noi și mai fascinante cercetări din acest domeniu tânăr și dinamic. Alice Miller, Gregory Berns, Shere Hite sau Philip Zimbardo sunt doar câteva dintre numele care au zguduit și au pus la îndoială vechile paradigme psihologice, împingând cunoașterea – uneori într-o scriitură nonconformistă, animată de idei curajoase – poate chiar mai departe decât am fi pregătiți să ne-o asumăm.

„Medicii sunt în stare să cimenteze atât de bine confuzia pacienților cu ajutorul medicamentelor și teoriilor, încât aceștia nu-i mai deranjează. Ei spun pacienților că țipătul nu este bun pentru ei, că au nevoie de liniște, dar în realitate medicii trebuie să elimine strigătele, pentru că ele le amintesc de propriile dureri pe care le pot evita cu ajutorul teoriilor. De aceea apar în halate albe și prescriu tablete, pentru a domestici pacienții. Îi fac mici și neajutorați, iar aceștia vor rămâne mici și neajutorați, pentru că li s-a furat și restul sentimentelor și astfel toată demnitatea, pentru că au fost împiedicați pentru totdeauna în drumul lor spre adevăr."

ALICE MILLER, *Căderea zidului tăcerii*

ISBN 978-606-

www.nemi